

25 år med Industriavtal

GLOBALA ARBETSKRAFTS- KOSTNADER

Tillverkningsindustrin
1998-2022

September 2023

Förord

Rapporten ”Globala arbetskraftskostnader – tillverkningsindustrin 1998-2022” ingår i Facken inom industrins rapportserie om arbetskraftskostnader inom tillverkningsindustrin i olika länder. Rapporten beskriver dels nivån på arbetskraftskostnaderna 2022 och dels utvecklingen under perioden 1998-2022. Perioden 1998-2022 är vald med anledning av att det första Industriavtalet undertecknades 1997 och kom att tillämpas i 1998 års avtalsrörelse. Industriavtalet har utvecklats och omförhandlats två gånger, 2011 och 2016. Perioden 1998-2022 sammanfaller således med de 25 år då Industriavtal påverkat utvecklingen av löner och arbetskraftskostnader i Sverige.

Ett omfattande arbete inför rapporten har varit att samla in statistik och bedöma kvaliteten på olika källor. Grundmaterialet till den statistik som används kommer från olika källor och därmed finns alltid risk att materialet inte är helt likvärdigt mellan olika länder. Dessutom görs kontinuerligt större och mindre revideringar och uppdateringar av materialet. De nivåer på arbetskraftskostnaderna som anges i kronor per timme och de förändringstal som ofta anges med en decimal noggrannhet bör därför tolkas med viss försiktighet. Det är ändå vår bedömning att innehållet i rapporten ger en någorlunda korrekt bild av nivåer och utvecklingstal över tid. I tidigare upplagor av denna rapport har arbetskraftskostnadernas nivåer hämtats från the Conference Board. Dessvärre har insamlingen av detta underlag upphört och det senast tillgängliga materialet avser 2016. I årets rapport används därför för första gången Eurostat Labour Cost Survey som huvudsaklig källa för de europeiska länderna. För utomeuropeiska länder används OECD:s databas STAN (STructural ANalysis Database). För att underlätta jämförelser med tidigare års rapporter redovisas dock siffror utifrån the Conference Boards underlag i appendix och i vissa fall som alternativ källa direkt i kapitlet. För en utförligare beskrivning av källor, definitioner och metoder hänvisas till kapitel 9.

Rapporten har utarbetats av Martina Aksberg, omvärldsanalytiker på Facken inom industrins kansli.

Denna rapport och fler rapporter finns att hämta på www.fackeninomindustrin.se

Erica Sjölander
Kanslichef
Facken inom industrin

INNEHÅLL

1. SAMMANFATTNING	1
2. ARBETSKRAFTSKOSTNADEN	4
3. ARBETSKRAFTSKOSTNADERNAS UTVECKLING Nationell valuta.....	11
4. VÄXELKURS.....	18
5. ARBETSKRAFTSKOSTNADERNAS UTVECKLING Gemensam valuta	24
6. RELATIV ARBETSKRAFTSKOSTNAD	30
7. KONSUMENTPRISERNAS UTVECKLING	37
8. REALA ARBETSKRAFTSKOSTNADER.....	46
9. KÄLLOR, DEFINITIONER OCH METODER	50
10. APPENDIX.....	52

1. SAMMANFATTNING

Denna rapport behandlar arbetskraftskostnaderna i tillverkningsindustrin i olika länder. De svenska arbetskraftskostnadernas nivå och utveckling studeras ur ett internationellt perspektiv. Utvecklingen jämförs över tid, både i nationell och gemensam valuta. Tidsperioden som studeras är 1998-2022 och i vissa fall presenteras också en uppdelning i delperioderna 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022.

I rapporten studeras också, i två olika kapitel, utvecklingen av växelkurser och priser. Med dessa kapitel som grund beskrivs utvecklingen av den svenska tillverkningsindustrins relativa arbetskraftskostnad och de reala arbetskraftskostnadernas utveckling i olika länder. Det avslutande kapitlet innehåller en sammanställning av de källor som använts samt en beskrivning av tillvägagångssättet vid framtagandet av rapportens beräkningar.

I rapporten används genomgående begreppet arbetskraftskostnad och inte lön. Skälet till detta val är att det är det mest intressanta begreppet ur ett konkurrenskraftsperspektiv. Hur stor del av arbetskraftskostnaderna som utgörs av lön respektive andra kostnader för exempelvis socialförsäkringar, avtalspensioner m.m. varierar beroende på hur de sociala systemen ser ut i olika länder.

Pandemin har på olika sätt påverkat statistiken och de uppmätta arbetskraftskostnaderna, vilket gör att siffrorna för 2020 och 2021 bör tolkas med viss försiktighet. Mer information kring detta presenteras främst i rapportens kapitel 2 och 3.

Nivån på arbetskraftskostnad

Arbetskraftskostnaden i svensk tillverkningsindustri var 2022 i genomsnitt 476 SEK per timme. Det placerar Sverige på plats tre i Norden och över det västeuropeiska genomsnittet vid rangordning av de västeuropeiska länderna utifrån nivån på arbetskraftskostnaderna.

De svenska arbetskraftskostnaderna var 2022 lägre än i Tyskland, Belgien, Danmark, Norge och Schweiz. Sverige uppvisade dock avsevärt högre arbetskraftskostnader än de östeuropeiska länderna och högre än alla jämförelseländer utanför Europa utom USA.

Arbetskraftskostnadernas utveckling, nominellt och i gemensam valuta

Arbetskraftskostnaderna i Sverige ökade med i genomsnitt 3,2 procent per år under perioden 1998-2022. Det är högre än för Västeuropa, där ökningstakten var 2,7 procent årligen. Bland de västeuropeiska länderna hamnar Norge i topp med 4,2 procent och Tyskland i botten med 2,2 procent per år.

I nästan alla västeuropeiska länder ökade arbetskraftskostnaderna långsammare under perioden 2013-2016 än under perioderna innan. Därefter tilltog ökningstakten 2017-2019 i de flesta länder. Senaste avtalsperioden ökade arbetskraftskostnaderna i Västeuropa med 2,6 procent per år. Arbetskraftskostnaderna ökade generellt sett (med några undantag) i långsammare takt både 2020 och 2021 än sett över hela perioden 1998-2022. 2022 steg däremot ökningstakterna till högre nivåer i de flesta länder, vilket drar upp ökningstakten för hela avtalsperioden 2020-2022.

Den svenska ökningstakten var, till skillnad från den västeuropeiska, som högst under perioden omkring finanskrisen, 2008-2012, för att under den efterföljande perioden växla ner med mer än en procentenhet. Under perioden 2017-2019 var den svenska ökningstakten tredje högst i Västeuropa efter Österrike och Tyskland. Jämfört med de västeuropeiska länderna som grupp har Sverige uppvisat högre nominella ökningstakter under samtliga perioder utom 2020-2022. Under denna period låg Sverige med en ökningstakt på 2,3 procent på den undre halvan vid rangordning av de västeuropeiska länderna. Arbetskraftskostnaderna ökade dock snabbare än i Tyskland, som hade en ökningstakt på 1,6 procent.

Nedanstående tabell visar en sammanställning av arbetskraftskostnadsutvecklingen i Sverige, Tyskland och Västeuropa under olika perioder, nominellt och i gemensam valuta.

Arbetskraftskostnad

	1998- 2022	1998- 2007	2008- 2012	2013- 2016	2017- 2019	2020- 2022
<u>Nominellt</u>						
Sverige	3,2	3,6	3,8	2,6	2,6	2,3
Tyskland	2,2	2,3	2,1	2,1	3,0	1,6
Västeuropa	2,7	3,3	2,8	1,7	2,2	2,6
<u>Gemensam valuta</u>						
Sverige	3,2	3,6	3,8	2,6	2,6	2,3
Tyskland	3,1	3,0	0,9	4,3	6,9	1,8
Västeuropa	3,4	4,0	1,4	3,4	5,7	2,7

Vid jämförelse av arbetskraftskostnadernas utveckling i gemensam valuta beaktas även växelkurseffekten. Dessa jämförelser ger därmed en delvis annorlunda bild än mätt i nationell valuta. Sett över hela perioden, 1998-2022, ökade de västeuropeiska arbetskraftskostnaderna med 3,4 procent per år mätt i gemensam valuta. Skillnaden mellan den svenska och västeuropeiska utvecklingen var därmed -0,2 procentenheter, vilket kan jämföras med skillnaden mätt i nationell valuta, som uppgick till 0,5 procentenheter. För både Tyskland och Västeuropa i sin helhet, var utvecklingen snabbare mätt i gemensam än i nationell valuta under alla delperioder utom omkring finanskrisen, 2008-2012. Variationen i ökningstakt mellan delperioderna är kraftigare mätt i gemensam än i nationell valuta. Under 2020-2022 hade Västeuropa en högre och Tyskland en lägre ökningstakt än Sverige mätt i både nationell och gemensam valuta.

Relativ arbetskraftskostnad

Norges relativa arbetskraftskostnad har stigit jämfört med 1998, och var 2022 ungefär 19 procent högre än den svenska nivån. Även i Danmark har den relativa arbetskraftskostnaden ökat och var 13 procent högre än den svenska vid slutet av perioden. Arbetskraftskostnaderna i finsk industri har bortsett från 2009 befunnit sig något under den svenska nivån hela perioden 1998-2022. 2022 var den 12 procent lägre än den svenska arbetskraftskostnaden.

Tysklands arbetskraftskostnad var på ungefär samma nivå som eller något över den svenska till och med 2009. Därefter var arbetskraftskostnaden i svensk industri något högre än den tyska till och med 2017. Sedan 2018 har arbetskraftskostnaden i tysk industri befunnit sig relativt nära den svenska nivån enligt Eurostat LCS. Arbetskraftskostnaden i fransk industri har varit något lägre än den svenska nästan hela perioden. 2022 befann sig de franska arbetskraftskostnaderna tre procent under de svenska. Storbritanniens relativa arbetskraftskostnad har under hela perioden varit lägre än den svenska. Den lägsta nivån i förhållande till Sverige uppmättes 2013 då arbetskraftskostnaden låg 33 procent under, men sedan dess har trenden totalt sett varit positiv. 2022 låg den brittiska arbetskraftskostnaden 13 procent under den svenska.

Arbetskraftskostnadernas reala utveckling

De reala arbetskraftskostnaderna i svensk tillverkningsindustri ökade med 1,7 procent per år under perioden 1998-2022 (beräknat med konsumentprisindex, KPI, som inflationsmått). Det är väsentligt högre än den årliga utvecklingstakten i Västeuropa och Tyskland, som var 0,7 respektive 0,5 procent.

Arbetskraftskostnad

	1998- 2022	1998- 2007	2008- 2012	2013- 2016	2017- 2019	2020- 2022
Realt						
Sverige	1,7	2,3	2,1	2,4	0,7	-1,3
Tyskland	0,5	0,8	0,4	1,3	1,4	-2,3
Västeuropa	0,7	1,4	0,6	0,8	0,6	-1,3

Under perioden 2020-2022 hade de reala arbetskraftskostnaderna en negativ utveckling i alla västeuropeiska länder utom två, till följd av historiskt höga inflationstakter under perioden. De östeuropeiska länderna har generellt sett haft snabbare ökning av de reala arbetskraftskostnaderna än Sverige under hela perioden. Sverige har fram till den senaste avtalsperioden haft snabbare real ökningstakt än de utomeuropeiska länderna, bortsett från Sydkorea. Under den senaste perioden 2020-2022 sjönk de reala arbetskraftskostnaderna dock snabbare än i alla utomeuropeiska länder.

2. ARBETSKRAFTSKOSTNADEN

Kapitel två innehåller uppgifter om nivån på de genomsnittliga arbetskraftskostnaderna i tillverkningsindustrin i olika länder. Som huvudsaklig källa för de europeiska arbetskraftskostnadernas nivå används Eurostat Labour Cost Survey, LCS. Denna undersökning genomförs vart fjärde år och den senast publicerade databasen avser 2020. För att uppskatta arbetskraftskostnadernas nivå 2022 har nivåerna från LCS-databasen räknats fram med ökningstakterna enligt Eurostat Labour Cost Index, LCI¹. Storbritanniens LCI-tidsserie från Eurostat upphörde efter EU-utträdet och sedan 2020 beräknas därför ökningstakterna i denna rapport utifrån tidsserien Average Labour Compensation per Hours worked (ALCH) som tillhandahålls av det brittiska Office for National Statistics. Den senaste tillgängliga nivån för de brittiska arbetskraftskostnaderna enligt LCS avser 2016. Denna nivå har räknats fram med hjälp av ALCH för att få en uppskattad arbetskraftskostnadsnivå 2022. För de utomeuropeiska länderna hämtas arbetskraftskostnadens nivå per timme² från OECD:s databas STAN³ (STructural ANalysis database). Denna databas har som syfte att möjliggöra studier av industrin i olika länder med avseende på olika områden såsom produktion, produktivitet, arbetsmarknad med mera. Den huvudsakliga källan för databasen är de olika ländernas nationalräkenskaper som vid behov kompletteras med uppskattningar utifrån information från andra undersökningar från antingen nationella källor, Eurostat eller OECD:s egna data. I STAN finns i dagsläget data för som mest perioden 2010-2019 för de länder som studeras i denna rapport. För att få en uppfattning om ländernas arbetskraftskostnadsnivåer för hela perioden 1998-2022 har OECD:s databas Main Economic Indicators använts för att estimerat nivå för de år som inte finns med i databasen (dvs perioderna 1997-2009 och 2020-2022).

I tidigare upplagor av rapportserien Globala Arbetskraftskostnader har the Conference Board använts som huvudsaklig källa för arbetskraftskostnadernas nivåer. Insamlingen till denna databas har numera upphört och det senast tillgängliga materialet avser 2016. För att förenkla för jämförelser med tidigare års rapporter presenteras arbetskraftskostnadernas nivåer utifrån the Conference Boards underlag, beräknat på motsvarande sätt som i tidigare upplagor av rapporten, i diagram A2.1 i appendix.

Norden

Diagram 2.1 visar att arbetskraftskostnaden för en anställd i svensk tillverkningsindustri i genomsnitt var 476 svenska kronor (SEK) per timme 2022. Norge hade högst arbetskraftskostnad i Norden medan Finland hade lägst. Dessa siffror skiljer sig relativt mycket från arbetskraftskostnadernas nivåer enligt den tidigare använda källan the Conference Board (se diagram A2.1 och fördjupningsruta R1) enligt vilken arbetskraftskostnaden i svensk industri 2022 uppgick till 413 kronor per timme. Även de övriga nordiska länderna har högre uppmätta arbetskraftskostnader enligt Eurostat LCS än enligt the Conference Board. Det förklaras av att de olika källorna delvis fångar upp olika komponenter av arbetskraftskostnaden (för mer information se fördjupningsrutaruta R1).

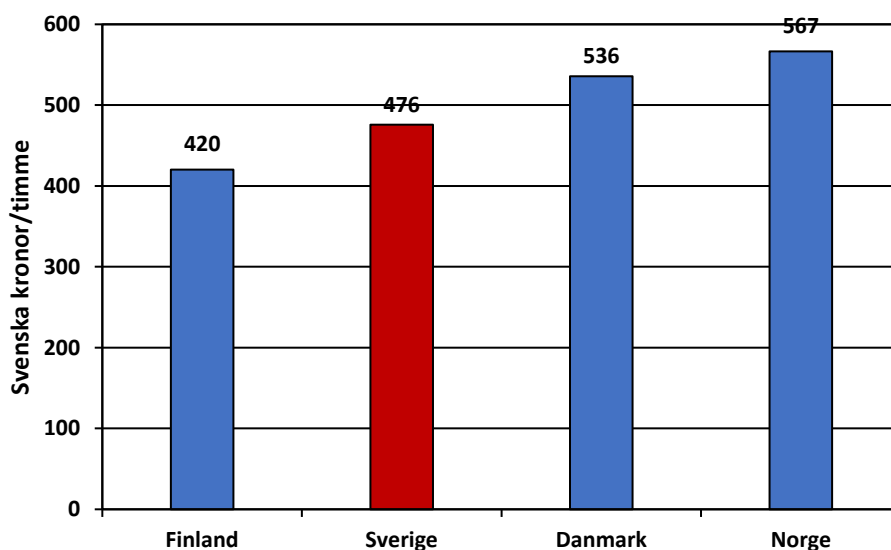
¹ För Schweiz är nivån baserad på LCS 2016 framräknat med ökningstal från OECD Economic Outlook.

² Kvoten mellan variablerna "Labour cost (compensation of employees)" och "Hours worked – employees" i bransch C - tillverkningsindustrin

³ För mer information kring databasen, se <https://www.oecd.org/sti/ind/stanstructuralanalysisdatabase.htm>

Arbetskraftskostnaderna i Sverige har ökat från 462 kronor till 476 kronor mellan 2021 och 2022 enligt Eurostat. Samtliga nordiska länder har ökat sina arbetskraftskostnader 2022. Sverige är det nordiska land som hade näst lägst arbetskraftskostnad 2022.

Diagram 2.1 Arbetskraftskostnad 2022, Norden

Källa: Eurostat Labour Cost Survey, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar

Västeuropa

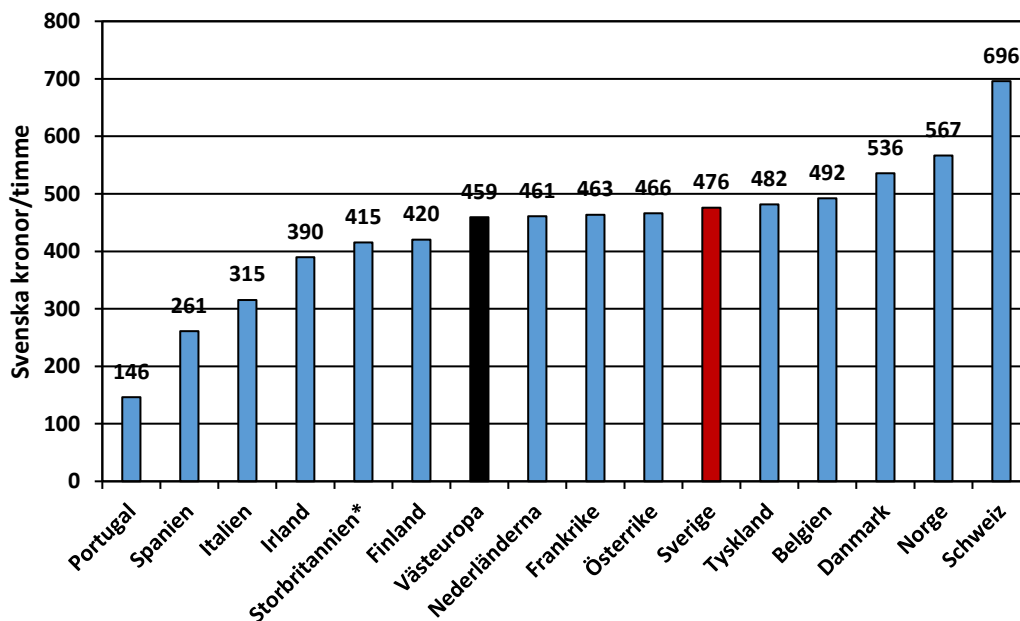
Vid rangordning av de västeuropeiska länderna utifrån nivån på arbetskraftskostnaderna 2022 hamnar Schweiz⁴ i topp. Sverige befinner sig på den övre halvan med en arbetskraftskostnad på 17 kronor (3,7 procent) över det västeuropeiska genomsnittet⁵. De finska arbetskraftskostnaderna befinner sig strax under genomsnittet i Västeuropa. Tyskland, Belgien, Danmark, Norge och Schweiz hade samtliga högre arbetskraftskostnader än Sverige enligt Eurostat LCS. Rangordningen av länderna skiljer sig åt mot de av the Conference Board uppmätta arbetskraftskostnadsnivåerna. Enligt denna källa ligger den svenska nivån precis under det västeuropeiska genomsnittet (se diagram A2.1).

Skillnaden i arbetskraftskostnad mellan olika länder är framträdande (diagram 2.2). Arbetskraftskostnaden i Schweiz är nästan fem gånger så hög som i Portugal, som är det västeuropeiska land som har lägst arbetskraftskostnad. Både Norge och Danmark uppvisar mer än dubbelt så höga arbetskraftskostnader per timme som Spanien.

⁴ Den senast tillgängliga arbetskraftskostnadsnivån för Schweiz avser 2016. Nivån 2022 har uppskattats genom framräkning med ökningstal från OECD Economic Outlook (Schweiz saknas i databasen OECD MEI som använts för framräkning av övriga europeiska länder).

⁵ KIX-vägt

Diagram 2.2 Arbetskraftskostnad 2022, Västeuropa

Källa: Eurostat Labour Cost Survey, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar *Den senast tillgängliga arbetskraftskostnadsnivån för Storbritannien avser 2016. Nivån 2022 har uppskattats genom framräkning med ökningstal från Average Labour Compensation per Hours worked (ALCH) som inhämtas från Office for National Statistics.

Fördjupningsruta R1: Västeuropeiska arbetskraftskostnader enligt Conference Board och Eurostat LCS

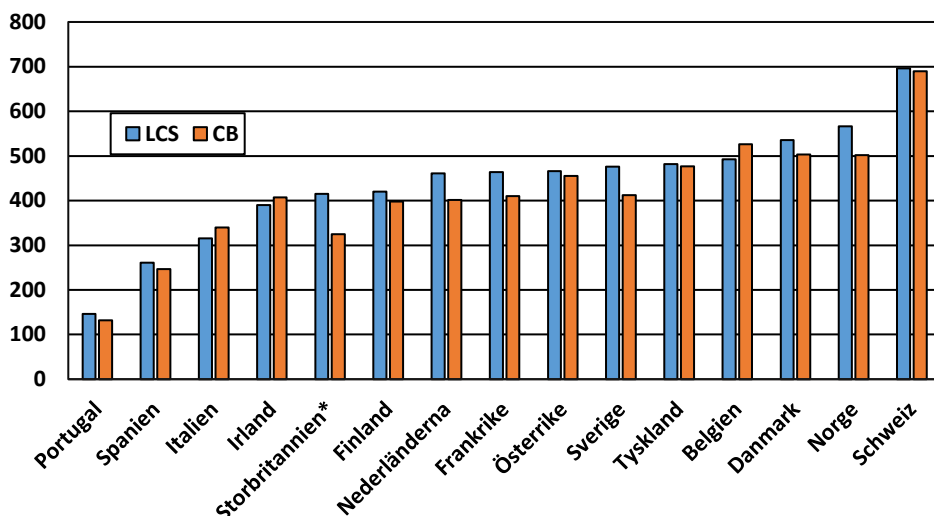
Arbetskraftskostnadernas nivå skiljer sig åt mellan Conference Board och Eurostat LCS i alla länder (diagram R.1). I nästan alla länder är arbetskraftskostnaden högre enligt Eurostat LCS. Störst är skillnaden i Storbritannien, där Eurostats siffror är 27,9 procent högre än the Conference Boards (tabell R.1). I Österrike, Schweiz och Tyskland stämmer nivåerna enligt de båda källorna relativt väl överens med varandra. Endast i Belgien, Irland och Italien är arbetskraftskostnaden högre enligt the Conference Board. Även rangordningen av länderna påverkas av valet av källa.

I Conference Boards data är det nivån på de totala arbetskraftskostnaderna, inklusive olika lönetillägg, lagstadgade arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar som anges. Både arbetare och tjänstemän ingår i materialet. För ytterligare information kring underlaget, se kapitel 9. Nivåerna i de olika länderna är framräknade från 2016 till 2022 med hjälp av ökningstal från LCI och omräknade till svenska kronor utifrån växelkursen för helåret 2022.

I de siffror som redovisas från Eurostat LCS mäts de totala arbetskraftskostnaderna för alla anställda exklusive lärlingar i företag med minst 10 anställda. Med total arbetskraftskostnad avses förutom lön, arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar även kostnader för tjänstebil, utbildning, matsal, bonusprogram m.m. LCS räknar med andra ord in fler kostnader i begreppet arbetskraftskostnad än the Conference Board. Utöver detta är antalet arbetade timmar per heltidsanställd något lägre enligt LCS än andra källor, vilket kan bidra till att driva upp kostnaden per timme. Nivåerna i de olika länderna är framräknade från 2020 till 2022 med hjälp av ökningstal från LCI och omräknade till svenska kronor utifrån växelkursen för helåret 2022.

I Sverige är arbetskraftskostnaden 2022 413 kr enligt the Conference Board och 476 kr enligt Eurostat LCS, vilket motsvarar en skillnad på 15,4 procent. Facken inom industrin anser att Eurostat LCS överskattar den svenska arbetskraftskostnadens nivå i förhållande till andra källor, men att det trots detta är en värdefull källa för jämförelser av arbetskraftskostnader mellan europeiska länder. Som en jämförelse var arbetskraftskostnaden enligt Konjunkturinstitutet 427 kronor i svensk industri 2022. Konjunkturinstitutets siffra är en prognos utifrån de svenska nationalräkenskaperna. Det finns flera förklaringar till att denna siffra skiljer sig från LCS. I de LCS-siffror som används i denna rapport ingår endast företag med minst 10 anställda, medan alla företag inkluderas i nationalräkenskaperna. Även om industriföretag generellt sett är stora kan det påverka statistiken i viss mån att småföretag med ett ofta lägre löneläge faller bort ur statistiken, vilket driver upp den genomsnittliga arbetskraftskostnaden. Utöver detta används olika källor för den del arbetskraftskostnaden som inte är lön, där LCS använder schabloner och där nationalräkenskaperna inhämtar faktiska uppgifter från Skatteverket och Finansinspektionen. Utöver detta finns skillnaden att LCS i viss mån bygger på periodiserat data till skillnad från nationalräkenskaperna.

Diagram R.1 Arbetskraftskostnad i Västeuropa 2022, LCS och Conference Board

Källa: Eurostat Labour Cost Survey, Conference Board, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar

Tabell R.1 Differens som andel av arbetskraftskostnaden enligt Conference Board, procent

Land	Differens %
Storbritannien	27,9
Sverige	15,4
Nederländerna	15,0
Norge	13,0
Frankrike	12,9
Portugal	11,0
Danmark	6,5
Spanien	6,0
Finland	5,7
Österrike	2,5
Tyskland	1,1
Schweiz	0,9
Irland	-4,2
Belgien	-6,4
Italien	-7,3

Källa: Eurostat Labour Cost Survey, Conference Board, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar

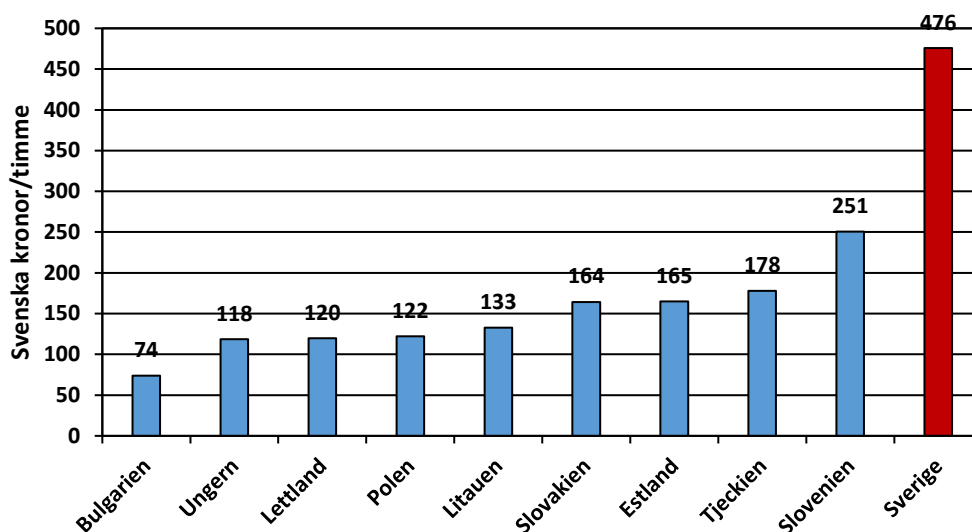
Östeuropa⁶

Jämförelsen mellan arbetskraftskostnaderna i Sverige och de östeuropeiska länderna visar att arbetskraftskostnaderna i Sverige var betydligt högre (diagram 2.3). Det finns också stora skillnader mellan de östeuropeiska länderna. Till exempel var ar-

⁶ Andelen tjänstemän är betydligt högre i Sverige än i de östeuropeiska länderna vilket påverkar jämförelsen. Vid jämförelse mellan arbetare i direkt produktion blir skillnaderna inte lika stora men ändå betydande. Det gäller även vid jämförelse med en del länder utanför Europa.

betskraftskostnaden i Slovenien mer än tre gånger så hög som i Bulgarien och ungefär dubbelt så hög som i Lettland. Samtidigt var arbetskraftskostnaden i Slovenien bara drygt hälften så hög som i Sverige.

Diagram 2.3 Arbetskraftskostnad 2022, Östeuropa

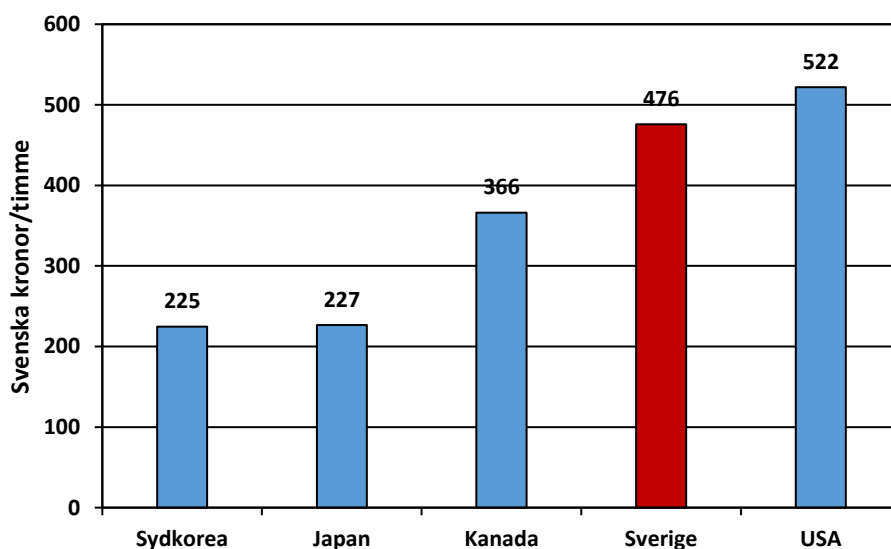

Källa: Eurostat Labour Cost Survey, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar

Länder utanför Europa

I diagram 2.4 jämförs arbetskraftskostnaden i Sverige med arbetskraftskostnaderna i ett urval länder utanför Europa. Det framgår att arbetskraftskostnaderna i alla jämförelseländer utanför Europa, utom USA, var lägre än i Sverige 2022 (diagram 2.4).

Diagram 2.4 Arbetskraftskostnad 2022, länder utanför Europa

Källa: OECD STAN, OECD MEI, Eurostat Labour Cost Survey, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar.

Arbetskraftskostnaderna i USA och Kanada är på liknande nivå som i de västeuropeiska länderna, medan de japanska och sydkoreanska arbetskraftskostnaderna är lägre än i alla västeuropeiska länder utom Portugal.

Sammanfattning

Arbetskraftskostnaden i svensk tillverkningsindustri var i genomsnitt 476 SEK per timme 2022. Det placerar Sverige på plats tre i Norden och på den övre halvan vid rangordning av de västeuropeiska länderna utifrån nivån på arbetskraftskostnaderna. Den svenska arbetskraftskostnaden ligger knappt 4 procent över det KIX-vägda genomsnittet i Västeuropa.

De svenska arbetskraftskostnaderna var 2022 lägre än i Schweiz, Norge, Danmark, Belgien och Tyskland. Sverige hade dock betydligt högre arbetskraftskostnader än de östeuropeiska länderna och högre än samtliga jämförelseländer utanför Europa utom USA.

3. ARBETSKRAFTSKOSTNADERNAS UTVECKLING

Nationell valuta

I kapitel tre beskrivs arbetskraftskostnadernas utveckling. Beskrivningen avser förändringstakten i nominella termer mätt i respektive lands valuta. Den tidsperiod som studeras är 1998-2022.

Ett antal jämförelser görs också av utvecklingen under perioderna 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022. Perioden 2008-2012 är vald för att belysa finanskrisens effekter på arbetskraftskostnadernas ökningstakt. 2013-2016 innefattar de två avtalsperioderna 2013-2015 och 2016. Därefter följer de två avtalsperioderna 2017-2019 och 2020-2022. Samtliga redovisade siffror avser den genomsnittliga ökningen per år.

Framförallt under 2020 men även under 2021 påverkades arbetsmarknaden, och därmed arbetskraftskostnaderna, i hela världen av pandemin och de smittbegränsande åtgärder som vidtogs. Dessutom har de insatser som satts in för att motverka de ekonomiska effekterna av krisen medfört ökade svårigheter att mäta arbetskraftskostnadernas utveckling och göra jämförelser mellan länder. I fördjupningsruta R2 görs en närmare beskrivning av hur EU-statistiken påverkats av pandemin under dessa två år.

Fördjupningsruta R2: Pandemins påverkan på EU-statistiken

I de flesta EU-länder har staten tagit fram nya eller utökat redan existerande insatser för att hjälpa arbetsgivare och anställda att hantera de ekonomiska förluster som orsakats av pandemin. Några av de mest använda statliga stöden i Europa under pandemin har varit korttidsarbete och tillfälliga permitteringar. Korttidsarbete innebär att staten täcker en del av företagets arbetskraftskostnader samtidigt som individen går ner i arbetstid utan att förlora inkomst i motsvarande grad. Vid tillfälliga permitteringar arbetar de anställda inte alls under en period medan staten finansierar hela eller delar av arbetskraftskostnaden. Detta sker i praktiken ofta genom att arbetsgivaren betalar ut lön till den anställde och därefter kompenseras av staten för utgifterna. Både korttidsarbete och permitteringar har påverkan på de variabler som samlas in i arbetskraftskostnadsstatistiken. Under pandemin har individer som berörts av dessa arbetsmarknadsinsatser fortsatt att ingå i statistiken. I statistiken mäts de faktiskt arbetade timmarna. Det innebär att för individer som omfattats av korttidsarbete har den förkortade arbetstiden rapporterats in. För individer som varit permitterade på heltid en period har inga arbetade timmar alls rapporterats in.

När det gäller arbetskraftskostnaden har korttidsarbete och permitteringar påverkat på olika sätt i statistiken. I dokumentet "*Labour Cost Statistics Guidance Note on the Recording of Government Schemes Related to the Covid-19 crisis*" beskriver Eurostat fyra vanligt förekommande åtgärder på arbetsmarknaden som förekommit i Europa och hur dessa hanteras i statistiken. Den första situationen som beskrivs är att individen arbetat sina ordinarie timmar och lönen utbetalts av arbetsgivaren, som i sin tur ersatts för hela eller delar av kostnaden av staten (som ett sätt att täcka upp för minskad produktivitet i de fall det uppstått). Denna ersättning bokförs i statistiken som en subvention av arbetskraftskostnaden (på sociala avgifter respektive lön) och medför en *lägre redovisad arbetskraftskostnad per timme*.

En annan vanligt förekommande situation har varit den som uppstår vid korttidsarbete, det vill säga att de arbetade timmarna har minskat i högre grad än den utbetalda lönen. I denna situation betalar företagen i många fall ut lönen och kompenseras för hela eller delar av kostnaden för den minskade arbetstiden av staten. Om kompensationen till företagen och de minskade sociala avgifterna helt och hållet motsvarar minskningen i antalet arbetade timmar påverkas inte arbetskraftskostnaden per timme, i annat fall leder det generellt sett till en *högre redovisad arbetskraftskostnad per timme*.

En tredje situation är att arbetstagaren inte kunnat arbeta några timmar alls och arbetsgivaren trots detta betalat ut hela eller delar av lön och sociala avgifter som sedan delvis återbetalats av staten. I detta fall kan inga arbetskraftskostnader per timme beräknas på företagsnivå.

Den fjärde situationen innebär att inga timmar har arbetats och individens ersättning helt finansieras av staten. I detta fall kan ingen arbetskraftskostnad per timme beräknas eftersom det varken finns några timmar eller arbetskraftskostnader inrapporterade.

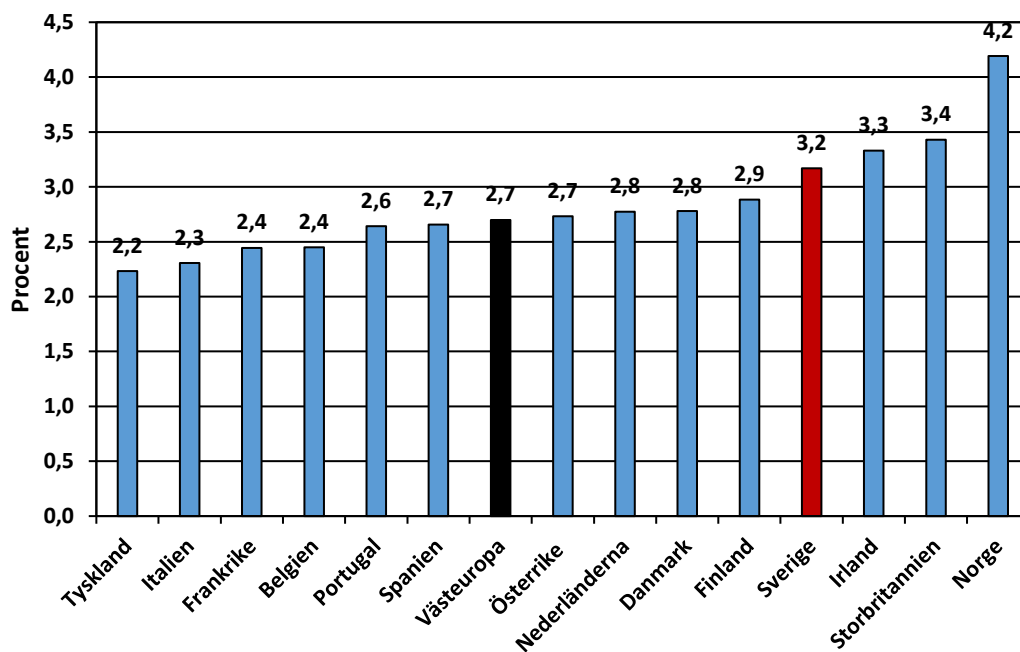
För svensk del vidtog SCB och Medlingsinstitutet åtgärder i datainsamlingen som höll korttidsarbetet utanför statistiken. Statistiken har med andra ord inrapporterats exklusive de ändringar som korttidsarbete inneburit för vissa anställda. Däremot har det haft stor påverkan på löner och arbetskraftskostnader att kollektivavtal försenats, arbetsgivaravgifter sänkts och sjuklöneansvaret minskat under pandemin. För mer information, se Medlingsinstitutets årsrapport.

Källa: "Labour cost statistics guidance note on the recording of government schemes related to the covid-19 crisis"
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/metadata/covid-19-support-for-statisticians>

Västeuropa

I Sverige ökade arbetskraftskostnaderna med i genomsnitt 3,2 procent per år under perioden 1998-2022 (diagram 3.1a). Det är 0,5 procentenheter högre än genomsnittet i Västeuropa. I de flesta västeuropeiska länder var ökningstakten mellan 2,2 och 3,4 procent per år. Norge sticker ut i toppen med en ökningstakt på 4,2 procent årligen. Det innebär att mellan 1998 och 2022 har arbetskraftskostnaderna i Norge ökat med totalt 179,2 procent. I Tyskland, som är det västeuropeiska land som haft lägst årlig ökningstakt, har arbetskraftskostnaderna ökat med totalt 73,7 procent under samma period.

Diagram 3.1a Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa 1998-2022

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Ökningstakten för Västeuropa är beräknad genom sammanvägning av de olika ländernas ökningstal utifrån konkurrensvikter. Konkurrensvikterna anger hur betydelsefulla länderna är som konkurrenter till Sverige. Eftersom Tyskland är Sveriges viktigaste konkurrentland har den låga ökningstakten i Tyskland stor inverkan på genomsnittet i Västeuropa. Om Tyskland utesluts blir den genomsnittliga ökningen för de resterande västeuropeiska länderna 2,9 procent, d.v.s. 0,2 procentenheter lägre än den svenska ökningstakten.

2020 och 2021 var mycket annorlunda år till följd av pandemin. Som beskrivs fördjupningsruta R2 har arbetsmarknaden påverkats kraftigt och statistiken bör därför tolkas med större försiktighet än tidigare år. Arbetskraftskostnaderna ökade generellt sett (med några undantag) i långsammare takt både 2020 och 2021 än sett över hela perioden 1998-2022 enligt statistiken (tabell 3.1). 2022 var däremot ökningstakterna på betydligt högre nivåer i de flesta länder, vilket drar upp ökningstakten för hela avtalsperioden 2020-2022. Den senaste avtalsperioden ökade arbetskraftskostnaderna i Västeuropa med 2,6 procent per år och i Sverige med 2,3 procent per år (diagram 3.1b). Motsvarande siffror för enbart 2022 var 4,4 respektive 2,9 procent. För Västeuropas del var det högre än året innan, medan de svenska arbetskraftskostnaderna ökade långsammare än 2021. Sett över hela avtalsperioden 2020-2022 utmärker sig Portugal i toppen med en hög ökningstakt. Denna förklaras främst av en

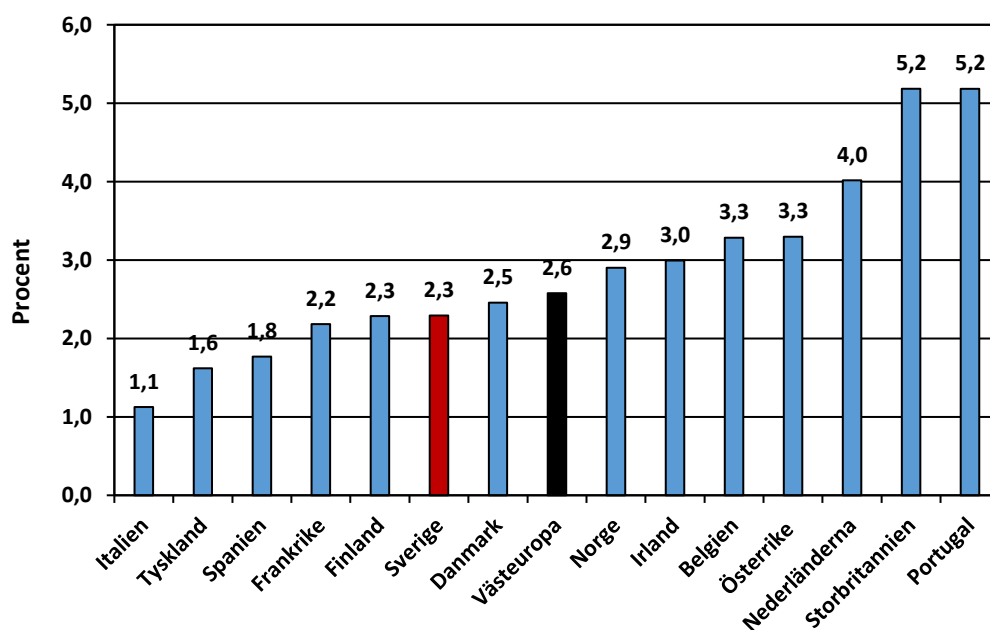
mycket hög ökningstakt under 2020 orsakad av pandemin⁷. Även Storbritannien uppvisar en hög siffra under perioden vilket återspeglar en hög ökningstakt under vart och ett av åren. I botten återfinns Italien med en genomsnittlig årstakt på 1,1 procent. De italienska arbetskraftskostnaderna dras ner av att ökningstakten var negativ 2021 (-2,2 procent). Alla länder i Västeuropa hade totalt sett en positiv utveckling under perioden 2020-2022. För svensk del har SCB och Medlingsinstitutet⁸ vidtagit åtgärder i datainsamlingen som håller korttidsarbetet som tillämpades i samband med pandemin utanför statistiken. Statistiken har med andra ord inrapporterats exklusive de ändringar som korttidsarbete inneburit för många anställda under 2020 och delar av 2021. Däremot har det haft stor påverkan på löner och arbetskraftskostnader vid respektive år under den senaste avtalsperioden att kollektivavtal försenats, arbetsgivaravgifter sänkts och sjuklöneansvaret minskat under pandemin.

Tabell 3.1 Arbetskraftskostnadens utveckling 2020-2022

	Belgien	Finland	Frankrike	Irland	Italien	Nederländerna	Portugal	Spanien	Tyskland	Österrike	Danmark	Storbritannien	Norge	Sverige
2020	1,7	-0,4	2,6	-1,3	2,6	4,1	7,8	4,1	0,1	2,7	1,3	4,5	2,2	-0,8
2021	1,3	4,0	0,5	5,1	-2,2	1,8	2,8	-0,8	0,4	1,4	3,4	5,0	3,1	4,9
2022	6,9	3,3	3,5	5,3	3,1	6,2	4,9	2,1	4,5	5,8	2,7	6,0	3,4	2,9

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Diagram 3.1b Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa 2020-2022

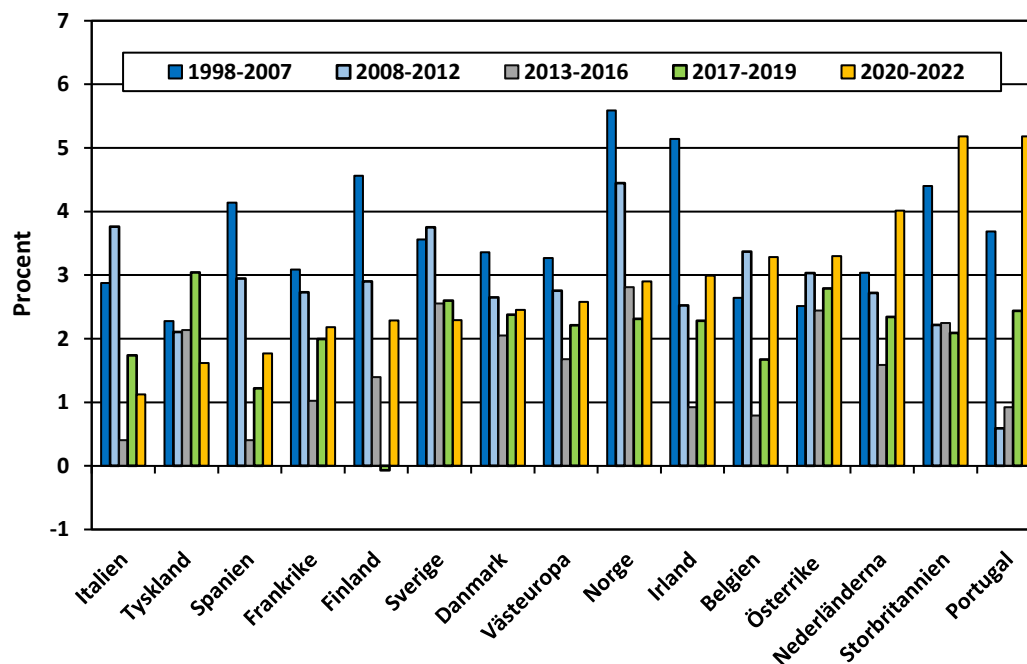
Källa: Eurostat Labour Cost Index

I diagram 3.1c jämförs arbetskraftskostnadernas utveckling under perioderna 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022. I nästan alla länder var arbetskraftskostnadernas ökning högre under perioderna 1998-2007 och 2008-2012 än i 2013-2016 och 2017-2019. Utvecklingen för 2020-2022 var däremot mer varierad, från 1,1 procent i Italien till 5,2 procent i Portugal. I alla länder utom tre ökade arbetskraftskostnaderna i snabbare takt 2020-2022 än föregående period, 2017-2019.

⁷ I Portugal har det skett en viss minskning av arbetskraftskostnaden tillsammans med en betydligt kraftigare minskning av antalet arbetade timmar 2020, vilket bidragit till den höga ökningstakten, läs mer: https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_destaquas&DESTAQUES_dest_boui=415251008&DESTAQUESmodo=2&xlang=en

⁸ För mer information, se Medlingsinstitutets årsrapport 2020.

Diagram 3.1c Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

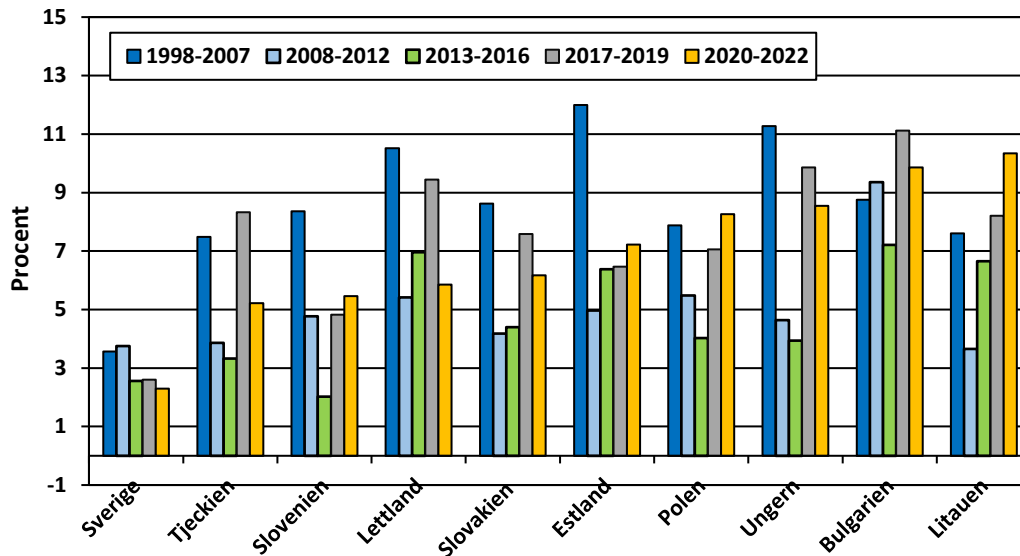
Källa: Eurostat Labour Cost Index

För de västeuropeiska länderna som grupp var den årliga ökningstakten 3,3 procent under den första perioden 1998-2007, 2,8 procent under perioden 2008-2012, 1,7 procent under perioden 2013-2016, 2,2 procent under perioden 2017-2019 och 2,6 procent 2020-2022. För Sverige var siffrorna för motsvarande perioder 3,6, 3,8, 2,6, 2,6 och 2,3 procent per år. Den svenska utvecklingen av arbetskraftskostnaderna har med andra ord varit snabbare än det västeuropeiska genomsnittet under samtliga delperioder utom den senaste. Jämfört med Tyskland hade Sverige snabbare ökningstakt de tre första perioderna. Under 2017-2019 utvecklades de svenska arbetskraftskostnaderna långsammare än de tyska, men under den senaste perioden var ökningstakten i Sverige återigen snabbare.

Östeuropa

Arbetskraftskostnaderna i de östeuropeiska länderna ökade under perioden 1998-2022 generellt sett betydligt snabbare än i Sverige och resten av Västeuropa (diagram 3.2). Under perioden före finanskrisen, 1998-2007, uppvisade samtliga östeuropeiska länder avsevärt snabbare ökningstakter än Sverige. I topp låg Estland med löneökningar på hela 12 procent per år. I samband med finanskrisen skedde en tydlig avmattning, även om ökningstakten i samtliga länder utom Litauen var högre än i Sverige även under dessa år. Under perioden 2013-2016 befann sig ökningstakterna i de flesta länder på en fortsatt relativt låg nivå i förhållande till läget före finanskrisen. 2017-2019 tilltog arbetskraftskostnadernas tillväxttakt i samtliga östeuropeiska länder. Ökningstakten stannade kvar på likartad nivå under perioden 2020-2022 i många länder. Undantag är Tjeckien och Lettland där ökningstakten sjönk med över tre procentenheter mellan perioderna.

Diagram 3.2 Ökning av arbetskraftskostnaden, Östeuropa 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

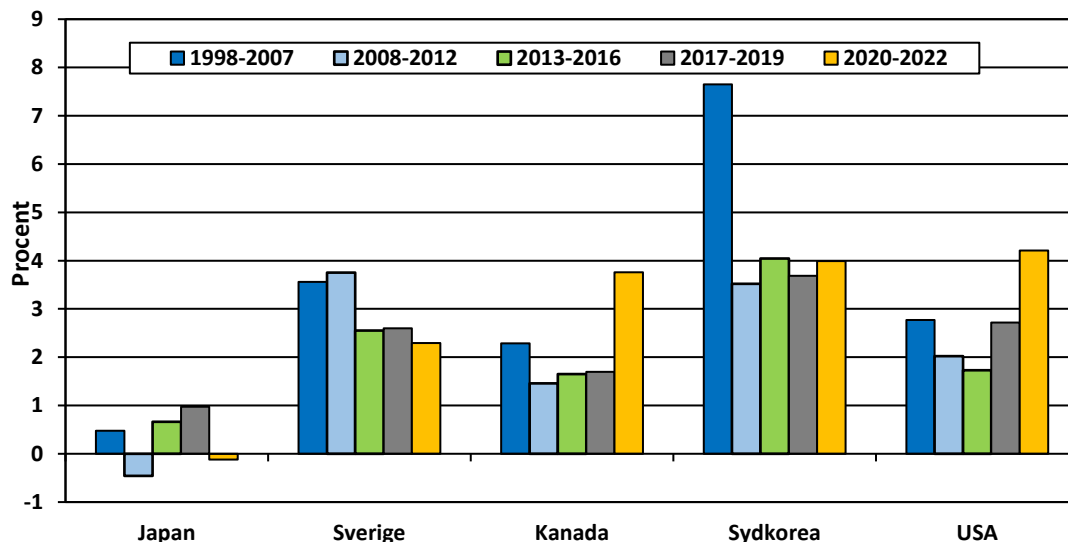

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Länder utanför Europa

Arbetskraftskostnaderna i Kanada och USA (diagram 3.3) har över tid ökat ungefär i linje med i många västeuropeiska länder. Arbetskraftskostnaderna i Japan har ökat mycket långsamt under samtliga delperioder. Sydkorea har generellt sett haft högre ökningstakt än de flesta västeuropeiska länder. Även i de utomeuropeiska länderna skedde en nedväxling i samband med och efter finanskrisen. Den senaste perioden 2020-2022 har de svenska arbetskraftskostnaderna ökat i långsammare takt än i alla utomeuropeiska länder utom Japan, som hade en negativ utveckling under perioden.

Diagram 3.3 Ökning av arbetskraftskostnaden länder utanför Europa 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

Källa: OECD MEI, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar.

Sammanfattning

Perioden 1998-2022

Arbetskraftskostnaderna i Sverige ökade med i genomsnitt 3,2 procent per år. Det är högre än i Västeuropa, där ökningstakten uppgick till 2,7 procent per år. Bland de västeuropeiska länderna hamnar Norge i topp med 4,2 procent och Tyskland i botten med 2,2 procent.

I de östeuropeiska länderna ökade arbetskraftskostnaderna generellt sett i avsevärt snabbare takt än i de västeuropeiska länderna.

Utvecklingen i USA och Kanada har under största delen av perioden varit i samma spann som ökningstakterna i de Västeuropeiska länderna. I Sydkorea har arbetskraftskostnaderna ökat något snabbare än i Västeuropa och i Japan ökade arbetskraftskostnaderna mycket långsamt under hela perioden 1998-2022.

2020-2022

I svensk industri ökade arbetskraftskostnaderna med 2,3 procent och i västeuropeisk med 2,6 procent under perioden 2020-2022. Bland länderna i Västeuropa var ökningstakten högst i Portugal och Storbritannien och lägst i Italien. I Östeuropa befann sig ökningstakterna i de flesta länder i spannet 5 till 10 procent. Ökningstakterna var på likartad nivå under perioden 2020-2022 som under föregående period i flertalet östeuropeiska länder. De svenska arbetskraftskostnaderna ökade i långsammare takt än i alla utomeuropeiska länder utom Japan under perioden.

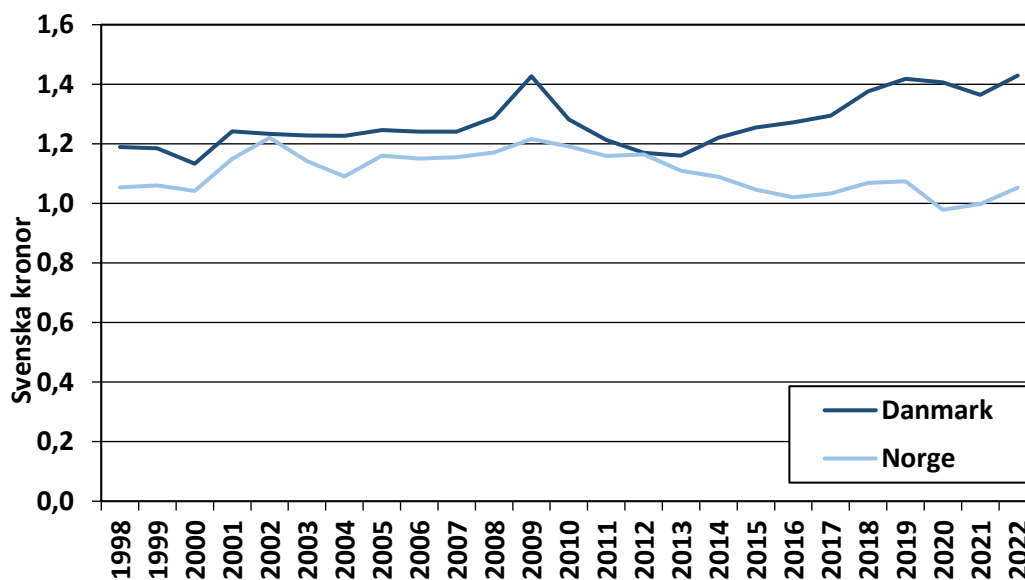
4. VÄXELKURS

I kapitel fyra görs en beskrivning av valutakursernas utveckling. Valutakursernas utveckling har stor betydelse för jämförelser av nivåer och utvecklingen av arbetskraftskostnaderna i olika länder. Kapitel fyra lägger grunden till kapitel fem och sex där arbetskraftskostnadernas utveckling mätt i gemensam valuta respektive utvecklingen av Sveriges relativa arbetskraftskostnad beskrivs.

Norden

1998 kostade en dansk krona knappt 1,19 SEK (diagram 4.1a). 2000 blev den danska kronan något billigare för att 2001 stiga i värde till 1,24 SEK. Därefter förblev den danska kronans värde i stort sett oförändrat till och med 2007. 2008 steg värdet och under finanskrisens mest kritiska period var värdet på den danska kronan över 1,40 SEK. 2014 var den danska kronans värde tillbaka på ungefär samma nivå som i början av 2000-talet, men steg därefter kraftigt. 2020 och 2021 sjönk värdet något för att därefter återigen stiga 2022. 2022 var värdet på en dansk krona 1,43 svenska kronor, vilket motsvarar växelkursen vid toppen i samband med finanskrisen.

Diagram 4.1a Växelkurs danska och norska kronan 1998-2022

Källa: Riksbanken

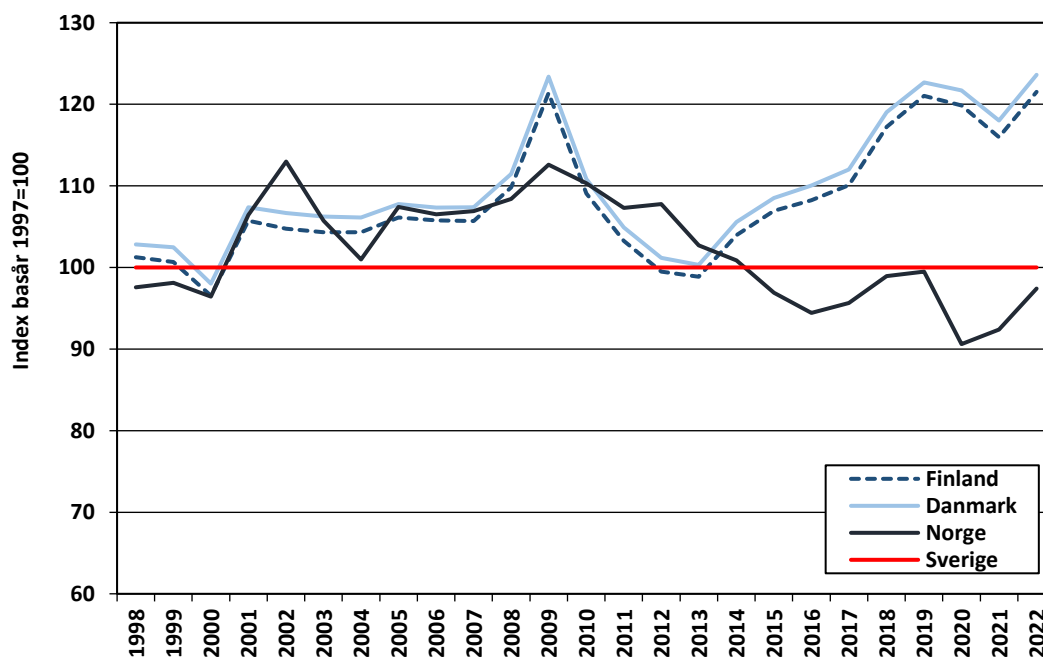
1998 var en norsk krona värd 1,05 SEK. 2002 steg den norska kronans värde till 1,22 varefter den varierade mellan 1,14 och 1,22 till och med 2012. 2013 började valutans värde stadigt sjunka till och med 2016. Efter en mindre uppgång de efterföljande åren sjönk den norska kronans värde 2020 till 0,98 svenska kronor, vilket är det lägsta värdet under hela perioden. Sedan dess har den norska kronan stigit något och 2022 var växelkursen mot den svenska kronan 1,05.

I diagram 4.1b, 4.2b, 4.3, 4.4 och 4.5 beskrivs hur de olika ländernas valutor har utvecklats relativt den svenska kronan under perioden 1998-2022. Det görs i form av ett index med basår 1997=100. Av diagrammen framgår hur ländernas valutor utvecklats i förhållande till den svenska kronan år för år och hur stor den sammanlagda förändringen är i förhållande till 1997 års växelkurs för varje givet år. Om ett land har indextalet 110 ett år innebär det att landets valuta har ökat i värde med 10 procent jämfört med den svenska kronans värde 1997. Om indextalet ett givet år är 90 innebär

det att landets valuta har försvagats med 10 procent jämfört med svenska kronans värde 1997.

Finland övergick år 2002 till euron som valuta. Innan dess var den finska marken knuten till euron via den europeiska växelkursmekanismen ERM. I Danmark har man fört en växelkurspolitik som innebär att den danska kronans värde är knutet till euron. Det är förklaringen till att den danska och finska valutorna följs åt i diagram 4.1b.

Diagram 4.1b Relativ växelkursutveckling, Norden 1998-2022

Källa: Riksbanken, egna beräkningar

Av diagram 4.1b framgår att de danska och finska valutornas värde, efter viss försvagning 2000, stärktes med omkring tio procent 2001 och kom därefter att ligga cirka sju procent över 1997 års nivå fram till 2007. Under finanskrisens akuta skede försvagades den svenska kronan kraftigt gentemot de danska och finska valutorna. Därefter stärktes den svenska kronan och 2013 var växelkursen gentemot danska kronan och euron tillbaka på samma nivåer som 1997. Mellan 2014 och 2019 försvagades den svenska kronan år efter år. 2020 och 2021 stärktes kronan något, för att återigen försvagas 2022.

Den norska kronans värde i förhållande till den svenska kronan har varierat över tid, men var under hela perioden 2001-2014 högre än den svenska kronans värde 1997. Utvecklingen vände dock 2015 och 2016 var värdet knappt sex procent lägre än den svenska kronans värde 1997. Åren därpå stärktes valutorna något och var både 2018 och 2019 på ungefär samma nivå som 1997. 2020 sjönk den norska kronans värde drastiskt men har sedan dess ökat. 2022 var värdet 3 procent lägre än 1997 års växelkurs.

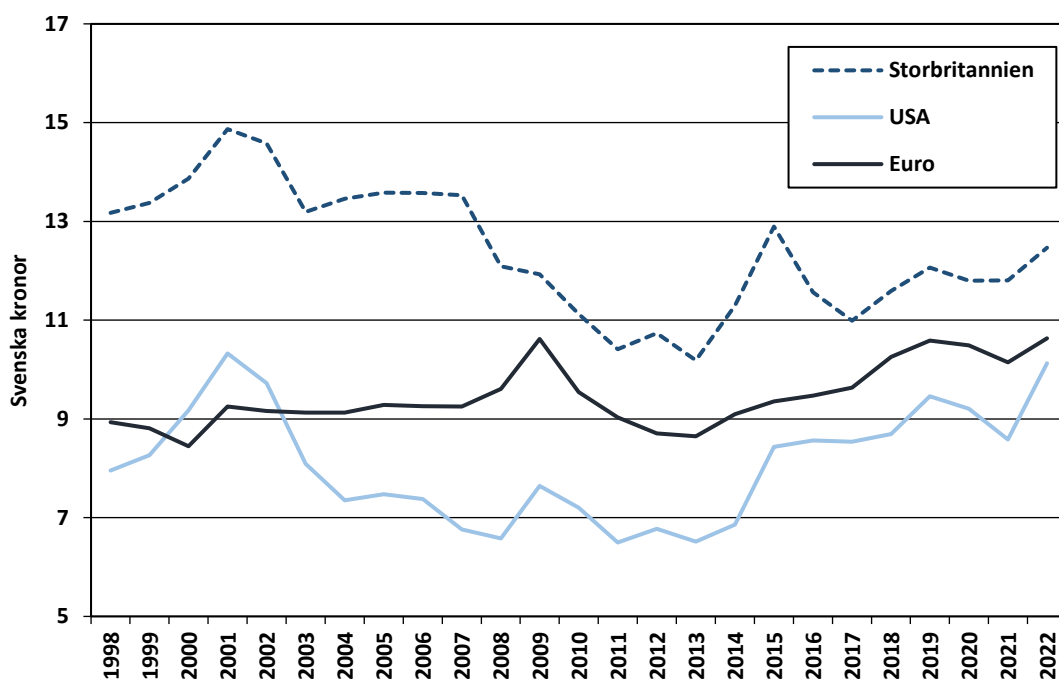
USA, Storbritannien och Euron

Under perioden 2001 till 2007 var svenska kronans växelkurs gentemot euron förhållandevis stabil (diagram 4.2a). Värdet varierade mellan 9,10 och 9,30. I augusti 2008

kostade en euro 9,40 SEK. När finanskrisen slog till rasade värdet på kronan och i mars 2009 kostade en euro över 11,50 SEK. En försvagning med över 20 procent skedde inom loppet av sju månader. Därefter stärktes kronan gentemot euron till och med 2013 då en euro kostade 8,65 SEK. Efterföljande år försvagades den svenska kronan år efter år till och med 2019, varefter den stärktes något 2020 och 2021. 2022 försvagades kronan återigen och växelkursen mot den svenska kronan var 10,63.

Kronans värde mot den amerikanska dollarn och det brittiska pundet har varierat kraftigt under perioden 1998-2022. Runt millennieskiftet, i samband med den så kallade IT-kraschen, försvagades kronan gentemot dollarn och det brittiska pundet. Därefter var trenden att kronan stärktes över tid fram till 2013-2014. Värdet på en amerikansk dollar sjönk från 10,33 år 2001 till 6,51 kronor 2013, vilket motsvarar ett fall på 37 procent. Därefter har dollarn återigen stärkts mot den svenska kronan men försvagades något igen under 2020 och 2021. 2022 stärktes valutans värde och värdet var 10,12 SEK. Utvecklingen av det brittiska pundet har följt en liknande bana som dollarn över tid. 2022 var värdet 12,47 SEK.

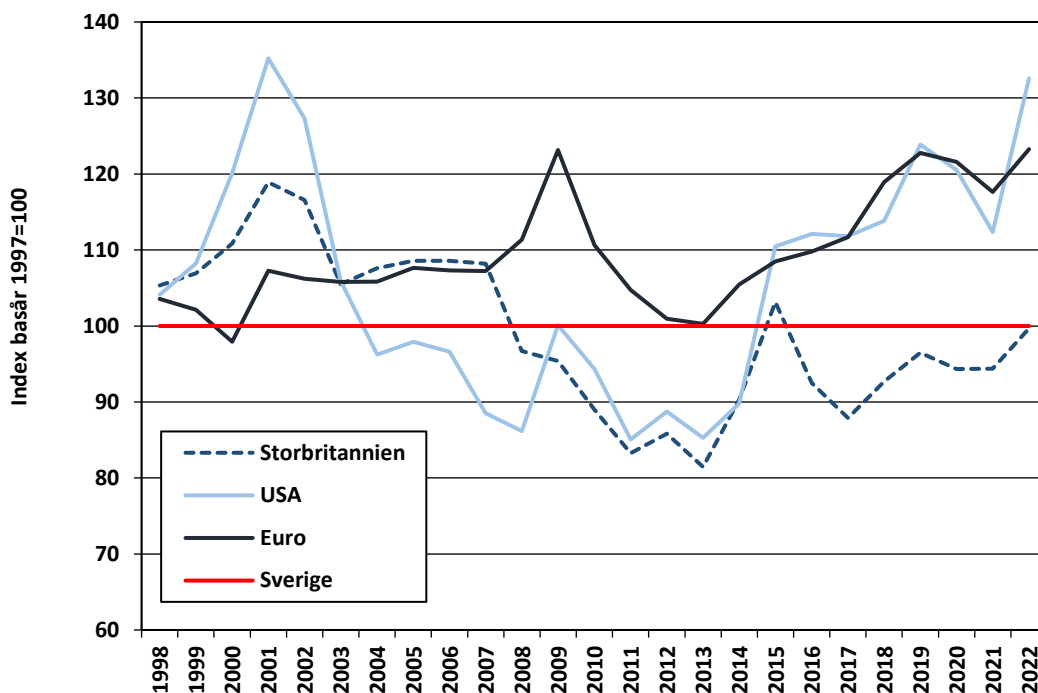
Diagram 4.2a Växelkurs, USA, Storbritannien, Euro 1998-2022

Källa: Riksbanken

Av diagram 4.2b framgår att värdet på US-dollar och det brittiska pundet har samvarierat i relativt hög grad över tid. Jämfört med värdet på en svensk krona 1997 hade det brittiska pundet precis samma värde 2022, medan den amerikanska dollarn hade stärkts med 33 procent. Diagrammet visar också att svängningarna i kronans värde relativt dollarn och pundet varit större än svängningarna gentemot euron.

Diagram 4.2b Relativ växelkursutveckling USA, Storbritannien, Euro 1998-2022

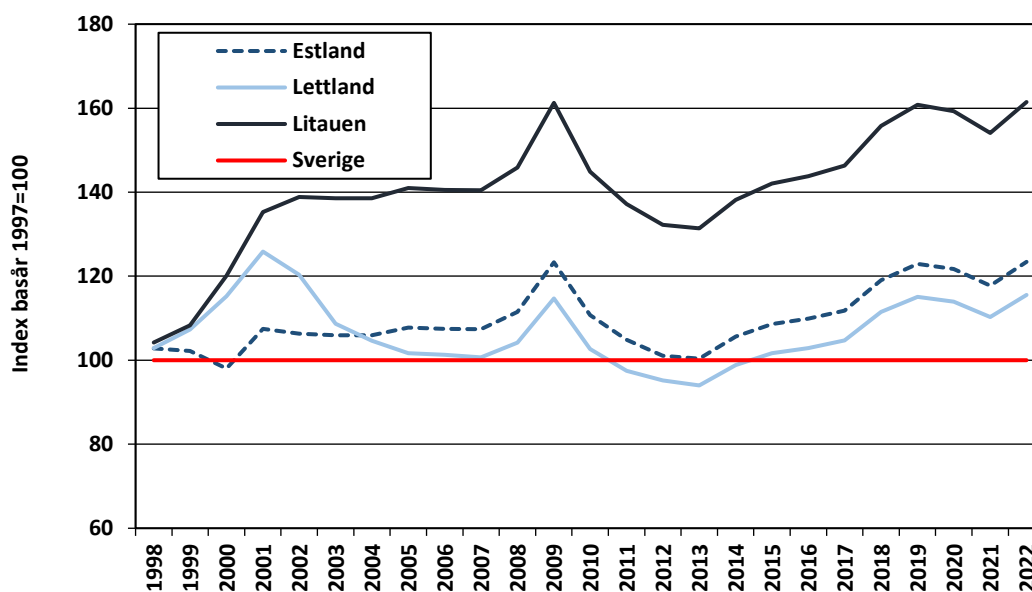

Källa: Riksbanken, egna beräkningar

Baltikum

Den estniska kronan var under perioden 1992-2010 bunden mot först D-marken och därefter mot euron. 2011 anslöts den estniska valutan till euron fullt ut. Den svenska kronans relativa växelkursutveckling gentemot Estland följer därför samma bana som mot andra euroländer (diagram 4.3).

Diagram 4.3 Relativ växelkursutveckling, Baltikum 1998-2022

Källa: Riksbanken, egna beräkningar

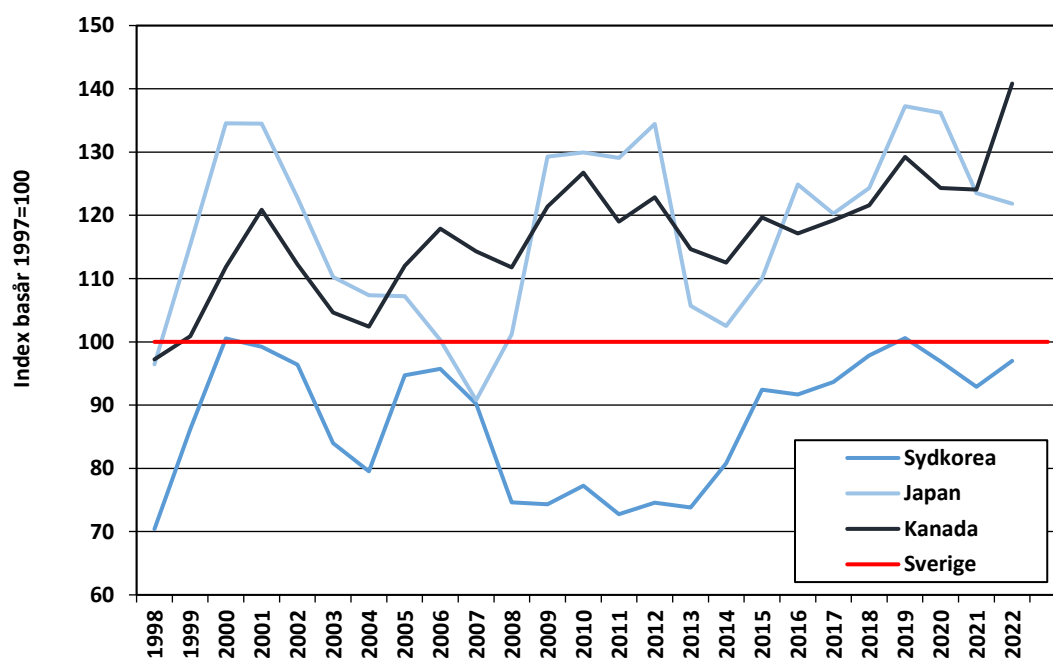
De lettiska och litauiska valutorna stärktes båda gentemot den svenska valutan fram till 2001. Därefter sjönk värdet på den lettiska valutan tillbaka till 1997 års nivå samtidigt som den litauiska valutan fortsatte att stärkas något gentemot den svenska. 2005 knöt både Lettland och Litauen sina valutor mot euron och växelkursen blev därmed fast. Det medförde att alla de tre baltiska ländernas valutor har följt eurons rörelser mot den svenska kronan därefter. Den 1 januari 2014 övergick Lettland till euron som valuta och den 1 januari 2015 gjorde Litauen detsamma.

Några länder utanför Europa

Värdet på den japanska yenen har svängt kraftigt mot kronan under perioden 1998-2022 (diagram 4.4). Mellan 1998 och 2000 försvagades kronan med 40 procent mot yenen. Därefter, under perioden 2001-2007, skedde en förstärkning av motsvarande storleksordning. Mellan 2007 och 2009 försvagades kronan återigen med drygt 40 procent mot yenen. Under 2010-2012 utvecklades yenen i paritet med kronan. Därefter stärktes kronan mot yenen till och med 2014. Sedan 2015 har kronan sammantaget försvagats mot yenen trots en viss förstärkning sedan 2020.

Även den kanadensiska dollarn stärktes mot kronan kring millennieskiftet. Därefter försvagades valutans värde fram till 2004, för att sedan återigen stärkas mot kronan till och med 2006. Sedan dess har valutan stannat kvar på en högre nivå än 1997 och rört sig omväxlande uppåt och nedåt. 2022 stärktes valutan kraftigt och var värd 41 procent mer än 1997 i förhållande till den svenska kronan.

Diagram 4.4 Relativ växelkursutveckling Japan, Sydkorea, Kanada 1998-2022

Källa: Riksbanken, egna beräkningar

Värdet på den japanska yenen och den kanadensiska dollarn, mätt i SEK, var 2022 betydligt högre än 1997. Värdet på den kanadensiska dollarn har haft en uppåtgående trend sedan 1997, medan den japanska yenen och sydkoreanska wonens värde mot

den svenska kronan varierat betydligt mer. Exempelvis var yenens värde i förhållande till växelkursen 1997 34 procent högre 2012, 3 procent högre 2014 och 22 procent högre 2022.

Sammanfattning

Den svenska kronans värde har varierat kraftigt under perioden 1998-2022. Det har stor betydelse vid jämförelse av arbetskraftskostnadernas nivå och utvecklingstakt mellan olika länder.

Jämfört med Finland (och därmed euroblocket) och Danmark, var den svenska kronan svagare 2022 än i början av perioden. Gentemot den norska kronan var den svenska kronan däremot något starkare än 1998. Någon tydlig trend sett över hela tidsperioden 1998-2022 finns inte.

Mot US-dollar, brittiska pundet, sydkoreanska wonen och japanska yenen har svängningarna i kronans värde tidvis varit mycket stora. På några år kan det röra sig om förändringar på uppemot 40 procent. Sett över hela perioden 1998-2022 har kronan ungefär samma värde i förhållande till den sydkoreanska wonen samtidigt som den försvagats mot den kanadensiska dollarn, US-dollar och japanska yenen.

5. ARBETSKRAFTSKOSTNADERNAS UTVECKLING

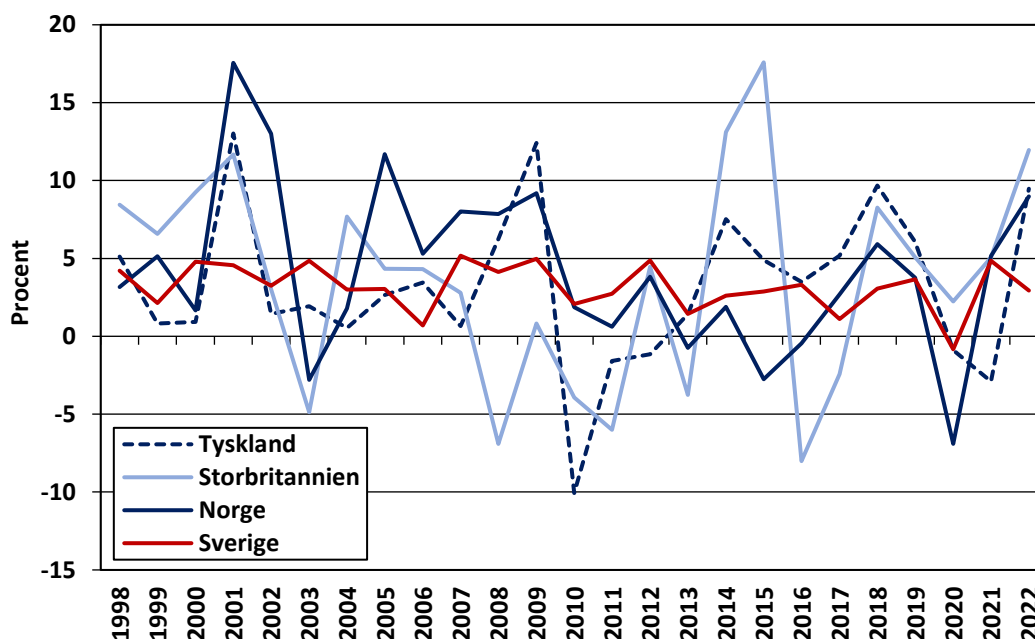
Gemensam valuta

I kapitel fem beskrivs arbetskraftskostnadernas utveckling i olika länder mätt i gemensam valuta. Arbetskraftskostnadernas utveckling i gemensam valuta påverkas av utvecklingen i nationell valuta (kapitel tre) och växelkursutvecklingen (kapitel fyra). Gemensam valuta är i detta fall den svenska kronan. Jämförelser görs också av utvecklingen av arbetskraftskostnaderna mätt i nationell respektive gemensam valuta.

Västeuropa

Diagram 5.1a visar den årliga förändringen av arbetskraftskostnaderna i några västeuropeiska länder mätt i svenska kronor. Länderna Tyskland, Norge och Storbritannien är valda utifrån att de är viktiga handelspartners till Sverige med olika valutor. Som framgår av diagrammet varierar arbetskraftskostnadernas förändringstakt kraftigt över tid. Skillnaderna från ett år till ett annat kan för vissa år och länder överstiga tio procentenheter. Exempelvis ökade arbetskraftskostnaden mätt i SEK med över tio procent i Tyskland 2009 för att sedan sjunka med tio procent 2010. Störst omväxling från ett år till ett annat uppvisades 2001 i samband med att den så kallade IT-bubblan sprack, 2009 och 2010 i samband med finanskrisen och för Storbritannien under perioden 2014-2016.

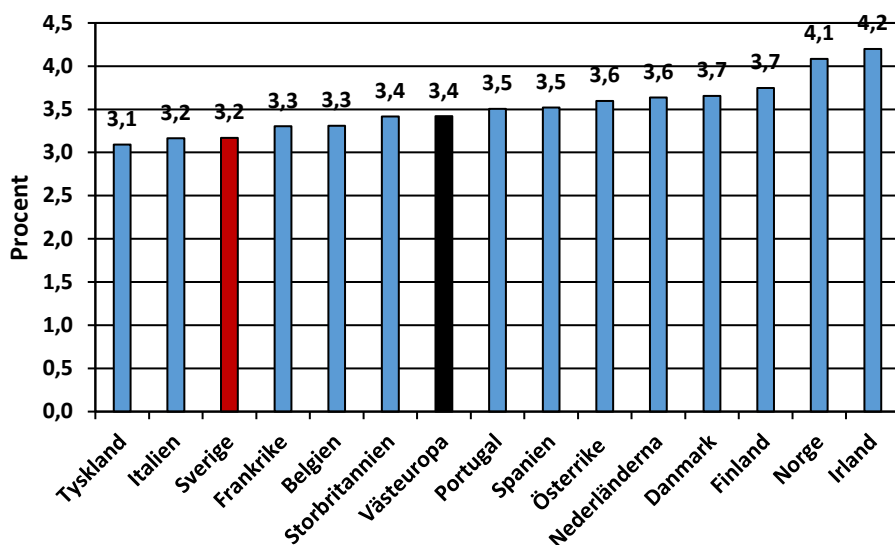
Diagram 5.1a Arbetskraftskostnadens utveckling 1998-2022, gemensam valuta, årlig förändring

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

Om utvecklingen istället mäts över flera år blir skillnaderna mindre. Diagram 5.1b visar den genomsnittliga årsvisa ökningen av arbetskraftskostnaderna mätt i gemensam valuta för ett antal västeuropeiska länder under perioden 1998-2022. Det är samma länder som återfinns i diagram 3.1a, som visar ökningen av arbetskraftskostnaden mätt i nationell valuta.

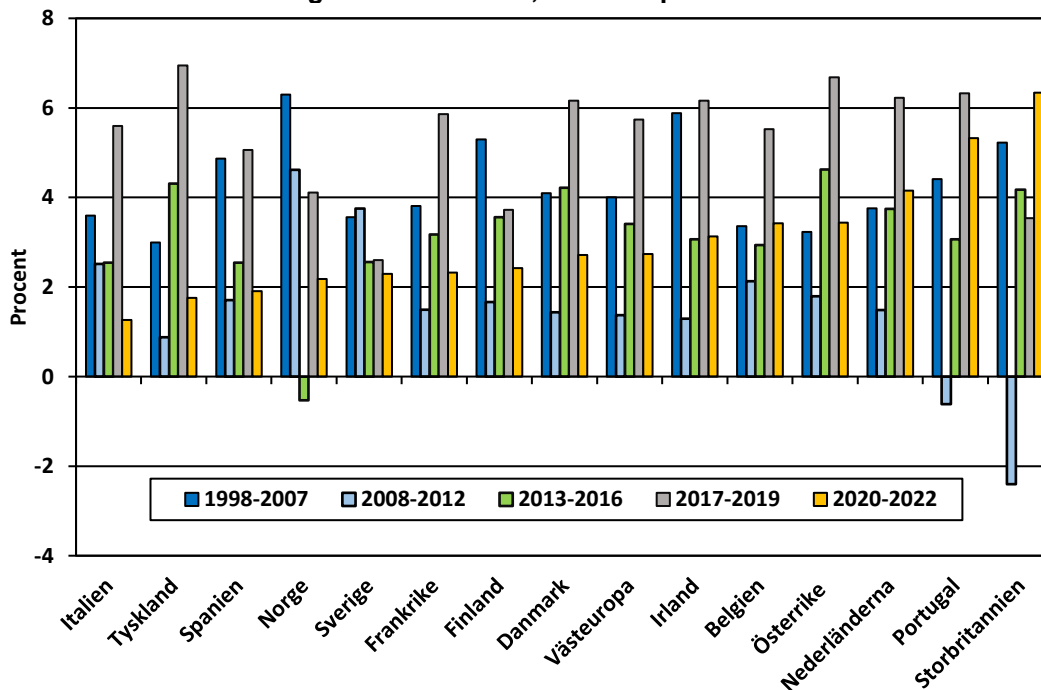
Diagram 5.1b Ökning av arbetskraftskostnaden 1998-2022, gemensam valuta, Västeuropa

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

Mätt i gemensam valuta är skillnaden i arbetskraftskostnadernas ökningstakt mellan Sverige och Västeuropa -0,2 procentenheter under perioden 1998-2022, vilket kan jämföras med 0,5 procentenheter mätt i nationell valuta. Skillnaden i ökningstakt mellan länderna är överlag mindre mätt i gemensam valuta jämfört med nationell valuta.

Diagram 5.1c Ökning av arbetskraftskostnaden 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022 gemensam valuta, Västeuropa

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

Av diagram 5.1c framgår, vid jämförelse med diagram 3.1c, att under den första delperioden bidrog försvagningen av den svenska kronan till att ökningstakterna i de västeuropeiska länderna ökade i snabbare takt jämfört med räknat i respektive nationell valuta. Under åren omkring finanskrisen var utvecklingen motsatt och den

stärkta kronkursen ledde till att de västeuropeiska arbetskraftskostnaderna ökade i långsammare takt än räknat i nationell valuta. Försvagningen av den svenska kronan under perioden 2013-2016 medförde att den svenska ökningstakten, som var bland de högsta mätt i nationell valuta, fick en betydligt lägre placering i förhållande till de övriga länderna vid jämförelse i gemensam valuta. Under perioden 2017-2019 skedde en ytterligare försvagning av den svenska kronan mot euron, vilket ledde till att de svenska arbetskraftskostnaderna ökade i långsammast takt i Västeuropa, mätt i gemensam valuta. Detta trots att arbetskraftskostnadernas ökningstakt i svensk industri var bland de högsta i Västeuropa under perioden, mätt i nationell valuta. Under perioden 2020-2022 skedde ingen större förändring av växelkursen mellan den svenska kronan och euron, vilket medförde att skillnaden mellan utvecklingen i nationell och gemensam valuta blev liten.

Tabell 5.1 Arbetskraftskostnadens utveckling i nationell och gemensam valuta samt växelkurs, Västeuropa 1998-2022, genomsnitt per år, avrundat

Land	Nationell valuta	Växelkurs	Gemensam valuta
Irland	3,3	0,8	4,2
Norge	4,2	-0,1	4,1
Finland	2,9	0,8	3,7
Danmark	2,8	0,9	3,7
Nederländerna	2,8	0,8	3,6
Österrike	2,7	0,8	3,6
Spanien	2,7	0,8	3,5
Portugal	2,6	0,8	3,5
Västeuropa	2,7	0,7	3,4
Storbritannien	3,4	0,0	3,4
Belgien	2,4	0,8	3,3
Frankrike	2,4	0,8	3,3
Sverige	3,2	0,0	3,2
Italien	2,3	0,8	3,2

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

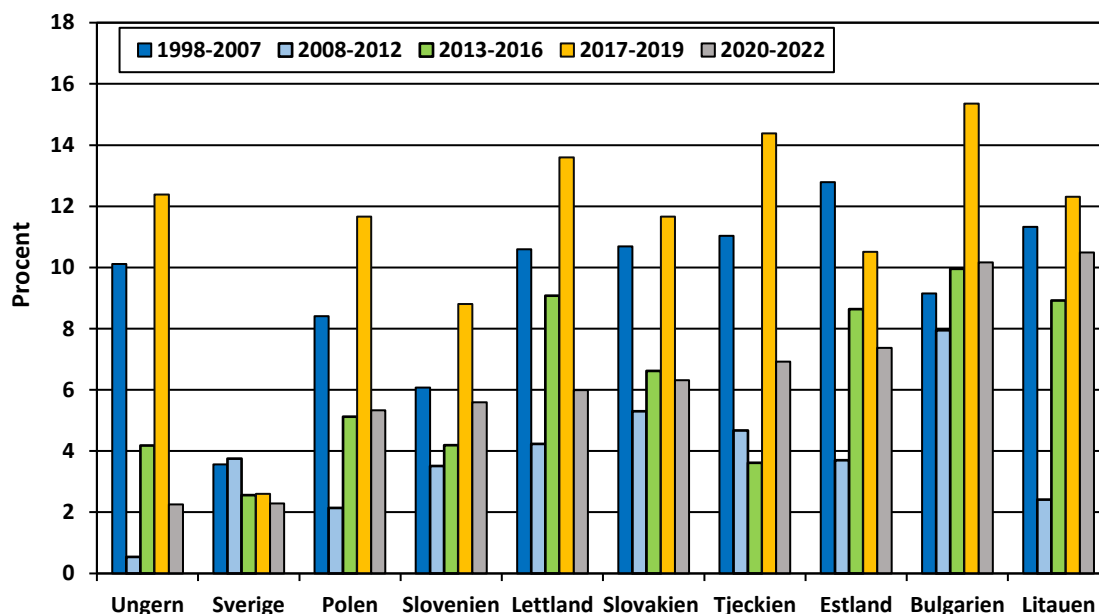
I tabell 5.1 görs en uppdelning av förändringen av arbetskraftskostnaden mätt i gemensam valuta i två komponenter. Den ena komponenten är förändringen av arbetskraftskostnaden mätt i nationell valuta och den andra är förändringen av växelkursen.

Som framgår av tabellen stiger arbetskraftskostnaderna i både euroblocket och Danmark när växelkurseffekten beaktas. I Norge sjunker ökningstakten med -0,1 procentenheter och i Storbritannien blir ökningstakten oförändrad. Sett till Västeuropa i sin helhet stiger ökningstakten med 0,7 procentenheter.

Östeuropa

Som framgick av diagram 3.2 i kapitel tre har arbetskraftskostnaderna i de östeuropeiska länderna, mätt i nationell valuta, ökat betydligt snabbare än i Sverige och resten av Västeuropa under perioden 1998-2022. Diagram 5.2 visar att samma förhållande gäller även om arbetskraftskostnadernas utveckling mäts i gemensam valuta.

Diagram 5.2 Ökning av arbetskraftskostnaden 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022, gemensam valuta, Östeuropa

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

Precis som mätt i nationell valuta var utvecklingen i gemensam valuta stark under den första delen av perioden, för att sedan försvagas i samband med finanskrisen. Valutaeffekten gjorde fallet under 2008-2012 ännu starkare i alla länder utom Tjeckien och Slovakien. Medan Sverige mätt i nationell valuta uppvisade näst långsammast ökningstakt under perioden, var det mätt i gemensam valuta endast fyra länder som ökade snabbare. Under efterföljande period, 2013-2016, ledde försvagningen av den svenska kronan till en snabbare ökning av samtliga östeuropeiska länders arbetskraftskostnader, mätt i gemensam jämfört med nationell valuta. Den fortsatta försvagningen av svenska kronan under perioden 2017-2019 medförde ännu högre ökningsar av arbetskraftskostnaderna i östeuropeisk industri. Under perioden 2020-2022 försvagades den svenska kronan endast något mot euron. Den försvagades även mot den tjeckiska och bulgariska valutan, vilket medförde att arbetskraftskostnadernas ökningstakter blev högre mätt i gemensam än i nationell valuta. Kronan stärktes dock mot Ungerns och Polens valutor, vilket drog ner ökningstakten när den mäts i gemensam valuta. Under alla perioder utom åren kring finanskrisen ökade de svenska arbetskraftskostnaderna i långsammare takt än i samtliga östeuropeiska länder med två undantag (Slovenien 2013-2016 mätt i nationell valuta och Ungern 2020-2022 mätt i gemensam valuta), oavsett om utvecklingen mäts i nationell eller gemensam valuta. Polen och Ungern, två av totalt tre östeuropeiska länder med egen valuta, hade de tredje respektive fjärde högsta ökningstakten under 2020-2022 mätt i nationell valuta. Mätt i gemensam valuta hade de istället bland de lägsta ökningstakterna. Detta på grund av en betydande försvagning av valutorna gentemot den svenska kronan.

I tabell 5.2 redovisas arbetskraftskostnadernas årliga utveckling under perioden 1998-2022 både i nationell och gemensam valuta. I alla länder utom Slovenien, Polen och Ungern stärktes valutorna mot den svenska kronan under perioden, vilket medförde högre ökningstakter mätt i gemensam än i nationell valuta.

Tabell 5.2 Arbetskraftskostnadens utveckling i nationell och gemensam valuta samt växelkurs Östeuropa 1998-2022, genomsnitt per år, avrundat

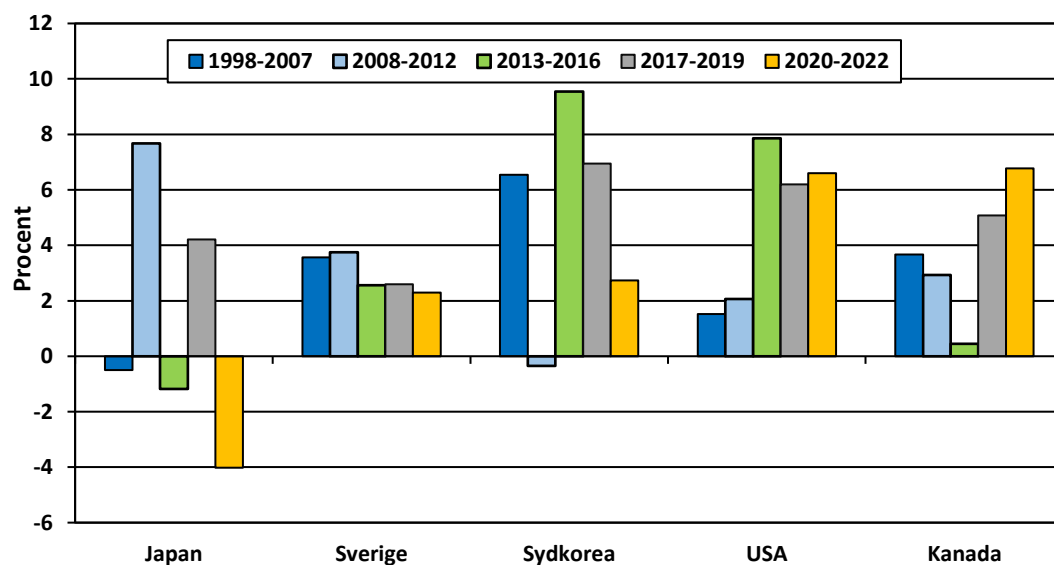
Land	Nationell valuta	Växelkurs	Gemensam valuta
Bulgarien	9,0	0,8	9,9
Estland	8,4	0,8	9,3
Litauen	7,0	1,9	9,1
Lettland	8,2	0,6	8,8
Slovakien	6,6	1,8	8,5
Tjeckien	5,9	2,4	8,4
Polen	6,7	-0,1	6,6
Ungern	8,2	-1,6	6,5
Slovenien	5,8	-0,3	5,5

Källa: Eurostat Labour Cost Index och Riksbanken

Länder utanför Europa

Diagram 5.3 visar arbetskraftskostnadernas utveckling, mätt i gemensam valuta, för ett urval länder utanför Europa och i Sverige. Jämförelse med diagram 3.3 visar att rangordningen av länderna blir annorlunda när hänsyn tas till växelkurseffekten. Eftersom samtliga länder har olika valutor och dessa utvecklats olika under de tre perioderna finns ingen tydlig trend över tid. Särskilt anmärkningsvärt vid åren omkring finanskrisen är att de japanska arbetskraftskostnaderna, som minskade med 0,5 procent mätt i nationell valuta, ökade med hela 7,7 procent mätt i gemensam valuta. Under perioden 2013-2016 ökade USAs arbetskraftskostnader betydligt snabbare mätt i gemensam valuta (7,9 jämfört med 2,7 procent). Under perioden 2017-2019 hade samtliga länder högre arbetskraftskostnadsutveckling mätt i svenska kronor än i nationell valuta. Sett över hela perioden 2020-2022 försvagades den svenska kronan mot den amerikanska och kanadensiska dollarn, vilket medför att ökningstakten blir snabbare mätt i gemensam valuta än i nationell. Däremot stärktes kronan mot den sydkoreanska wonen och japanska yenen under perioden, vilket medför att ökningstakterna blir lägre mätt i gemensam valuta.

Diagram 5.3 Ökning av arbetskraftskostnaden 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022, gemensam valuta, länder utanför Europa

Källa: OECD MEI, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken och egna beräkningar

Växelkurseffektens storlek och riktning sett över hela perioden 1998-2022 framgår av tabell 5.3. Sydkorea är det enda av länderna vars valuta har försvagats något under perioden. Den japanska yenen och den amerikanska och kanadensiska dollarn har alla stärkts sedan 1998, vilket medför högre genomsnittliga ökningstakter i svenska kronor än i respektive nationell valuta.

Tabell 5.3 Arbetskraftskostnadens utveckling i nationell och gemensam valuta samt växelkurs, länder utanför Europa 1998-2022, genomsnitt per år

Land	Nationell valuta	Växelkurs	Gemensam valuta
Japan	0,3	0,8	1,1
Kanada	2,1	1,4	3,5
Sydkorea	5,3	-0,1	5,2
USA	2,6	1,1	3,8

Källa: OECD MEI, Riksbanken och egna beräkningar

Sammanfattning

Beskrivning av arbetskraftskostnadernas utveckling mätt i gemensam valuta ger en annorlunda bild än den som ges av arbetskraftskostnadernas utveckling i nationell valuta.

Sett över hela perioden 1998-2022 ändras förhållandet mellan det svenska och det västeuropeiska genomsnittet vid jämförelse i gemensam valuta istället för nationell. Mätt i nationell valuta ökade de svenska arbetskraftskostnaderna 0,5 procentenheter snabbare än de västeuropeiska och mätt i gemensam valuta ökade de 0,2 procentenheter långsammare.

Mätt i gemensam valuta var arbetskraftskostnadsutvecklingen högre under perioden 1998-2022 i alla länder i Västeuropa utom i Norge, jämfört med mätt i nationell valuta. I Östeuropa hade växelkurseffekten positiv inverkan för samtliga länder utom Slovenien, Polen och Ungern, sett över hela perioden. Arbetskraftskostnaderna ökade i snabbare takt mätt i gemensam valuta i alla utomeuropeiska länder utom Sydkorea.

6. RELATIV ARBETSKRAFTSKOSTNAD

I kapitel sex beskrivs utvecklingen av arbetskraftskostnadernas nivå i olika länder relativt den svenska. Utvecklingen av de relativa arbetskraftskostnaderna beror dels på skillnaden i förändring av arbetskraftskostnaden mätt i nationell valuta, och dels på förändring av valutakursen.

Jämförelsen görs i form av ett index där arbetskraftskostnaden inom svensk tillverkningsindustri varje år är 100 och nivån på övriga länders arbetskraftskostnad uttrycks relativt den svenska. Det innebär att om den relativa arbetskraftskostnaden för ett land ett givet år är 120 så är arbetskraftskostnaden i det landet 20 procent högre än den svenska.

De arbetskraftskostnadsnivåer som ligger till grund för diagrammen är beräknade enligt samma metod som presenterats i kapitel 2. Som huvudsaklig källa för de europeiska länderna används Eurostats Labour Cost Survey. Denna undersökning genomförs vart fjärde år och den senast publicerade databasen avser 2020. För att uppskatta arbetskraftskostnadernas nivå för övriga år under perioden 1998-2022 har nivåerna från LCS-databasen 2020 räknats framåt/bakåt med hjälp av förändringstalen enligt Eurostat Labour Cost Index, LCI⁹. Det ger en uppskattad nivå på arbetskraftskostnaderna även för de tidigare år där verkliga LCS-siffror finns, dvs 2008, 2012 och 2016. Orsaken till att uppskattade siffror används istället för de verkliga tal som samlats in i LCS respektive år är att tidserien ska bli obruten och kontinuerlig. I diagram A6.1-A6.6 i appendix redovisas en jämförelse av de verkliga och de uppskattade talen vid respektive år. I de flesta fall är skillnaden mellan de verkliga och de uppskattade talen relativt liten.

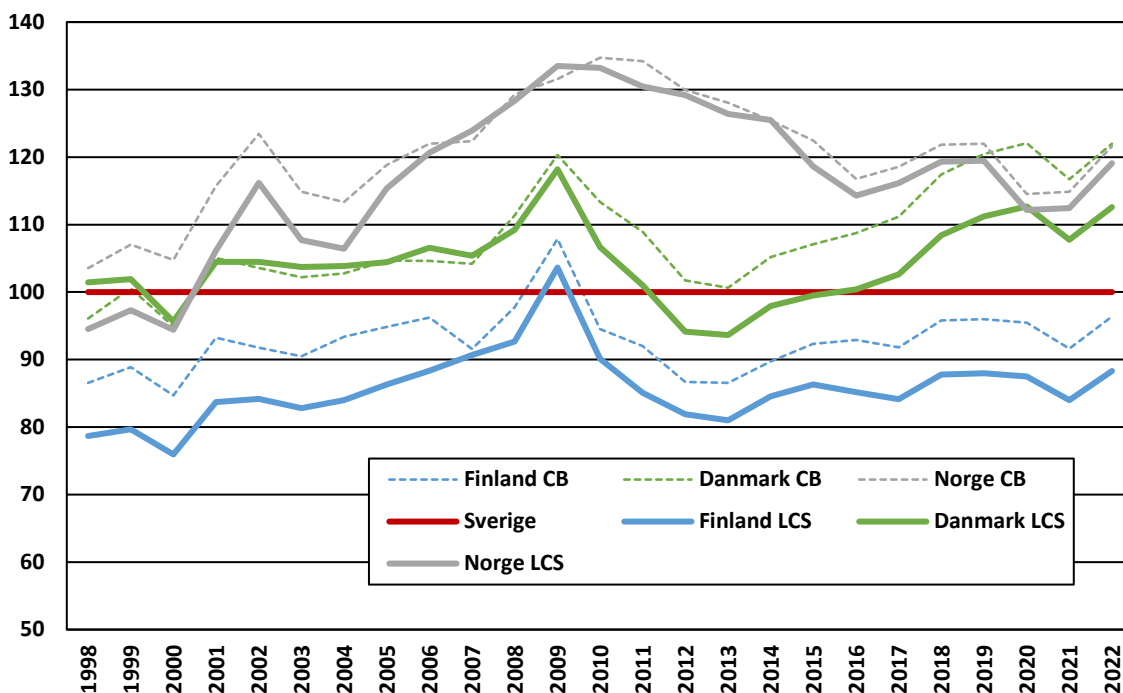
I tidigare upplagor av rapportserien Globala Arbetskraftskostnader har the Conference Board använts som huvudsaklig källa för arbetskraftskostnadernas nivåer. Insamlingen till denna databas har, som nämndes i kapitel 2, numera upphört och det senast tillgängliga materialet avser 2016. För att öka jämförbarheten med tidigare upplagor av denna rapport, då nivåerna för flera länder skiljer sig åt i relativt stor utsträckning mellan källorna, finns resultaten enligt the Conference Board med som skuggade linjer i diagrammen.

Norden

Diagram 6.1 illustrerar utvecklingen av de relativa arbetskraftskostnaderna i de nordiska länderna. Sett till utvecklingen under hela perioden har den relativa arbetskraftskostnaden för Norge ökat från en nivå strax under den svenska i början av perioden till att 2022 vara 19 procent högre än den svenska nivån. 2009-2010 uppnådde de norska arbetskraftskostnaderna en topp i förhållande till de svenska, varpå de avtog fram till 2016 för att därefter tillta något. Efter en nedgång 2020 steg arbetskraftskostnaden både 2021 och 2022. Den relativa arbetskraftskostnaden i Danmark har befunnit sig strax över den svenska nivån under en stor del av perioden. Både 2012 och 2013 var arbetskraftskostnaden i dansk industri lägre än i svensk industri, men därefter har de danska arbetskraftskostnaderna visat en uppåtgående trend i förhållande till de svenska. 2022 var de danska arbetskraftskostnaderna 13 procent högre än de svenska. I Finland har arbetskraftskostnaderna i regel varit lägre än i Sverige. 2022 var de finska arbetskraftskostnaderna 12 procent lägre än de svenska.

⁹ För Schweiz är nivån baserad på LCS 2016 framräknat med ökningstal OECD Economic Outlook. För Storbritannien har siffror från Office for National Statistics använts från och med 2020.

Diagram 6.1 Relativ arbetskraftskostnad, Norden 1998-2022

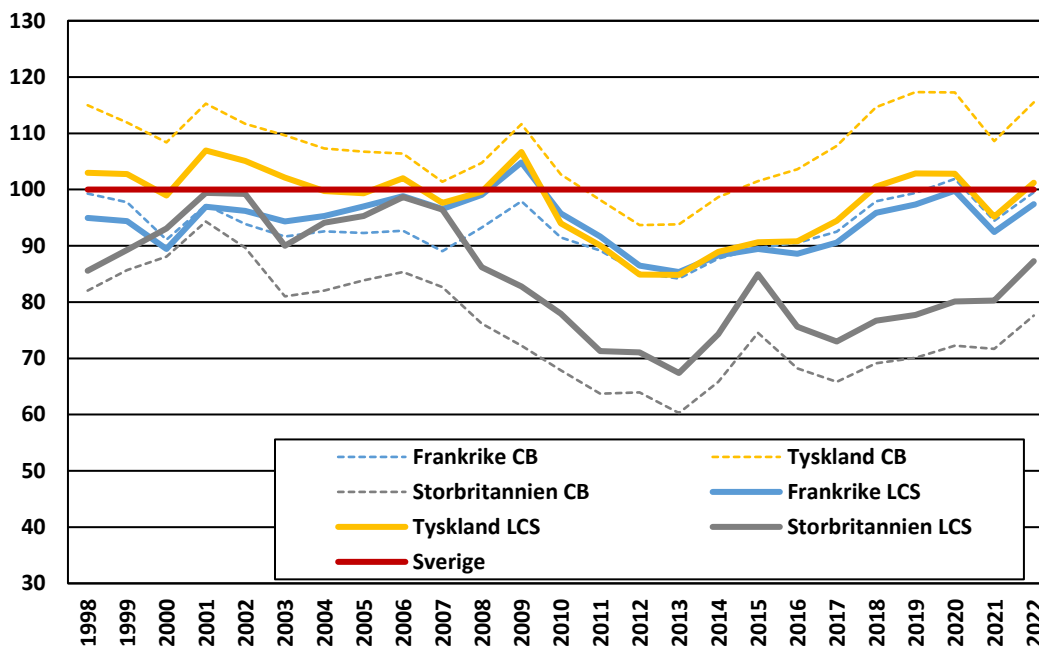
Källa: Eurostat LCS, Conference Board, Riksbanken, Eurostat Labour Cost Index och egna beräkningar

Sett till utvecklingen under enskilda år framgår att den relativa arbetskraftskostnaden i Norge och i viss mån i de övriga nordiska länderna steg jämfört med den svenska i samband med IT-krisen i början av 2000-talet. Under finanskrisen 2008-2009 steg den relativa kostnaden återigen i de nordiska länderna, i förhållande till den svenska. Efter 2009 minskade den relativa arbetskraftskostnaden i Danmark och Finland och 2012 var den lägre än innan krisen. 2013 vände utvecklingen för Danmarks del och trenden har sedan dess varit uppåtgående. I Finland har arbetskraftskostnaden i relation till den svenska befunnit sig på ungefär samma nivå hela perioden 2013-2022. De norska arbetskraftskostnaderna har haft en nedåtgående trend i förhållande till de svenska sedan finanskrisen.

Västeuropa

Arbetskraftskostnaderna i Frankrike, Tyskland och Storbritannien uppvisade en sjunkande trend relativt de svenska under perioden 1998-2013 (diagram 6.2). Orsakerna till nedgången av de relativa arbetskraftskostnaderna till och med 2013 skiljer sig åt. För Frankrike och Tysklands del beror det på att arbetskraftskostnaderna mätt i nationell valuta ökat långsammare än de svenska. För Storbritanniens del beror det på att det brittiska pundet försvagats i förhållande till den svenska kronan. Mellan 2014 och 2020 vände utvecklingen för Frankrike och Tyskland, delvis till följd av att den svenska kronan försvagats gentemot euron. Frankrikes relativa arbetskraftskostnad har befunnit sig något under den svenska under största delen av perioden men nådde 2020 upp till samma nivå. 2021 sjönk den relativa arbetskraftskostnaden något i både Frankrike och Tyskland, men vände upp igen 2022.

Diagram 6.2 Relativ arbetskraftskostnad, Tyskland, Frankrike, Storbritannien 1998-2022

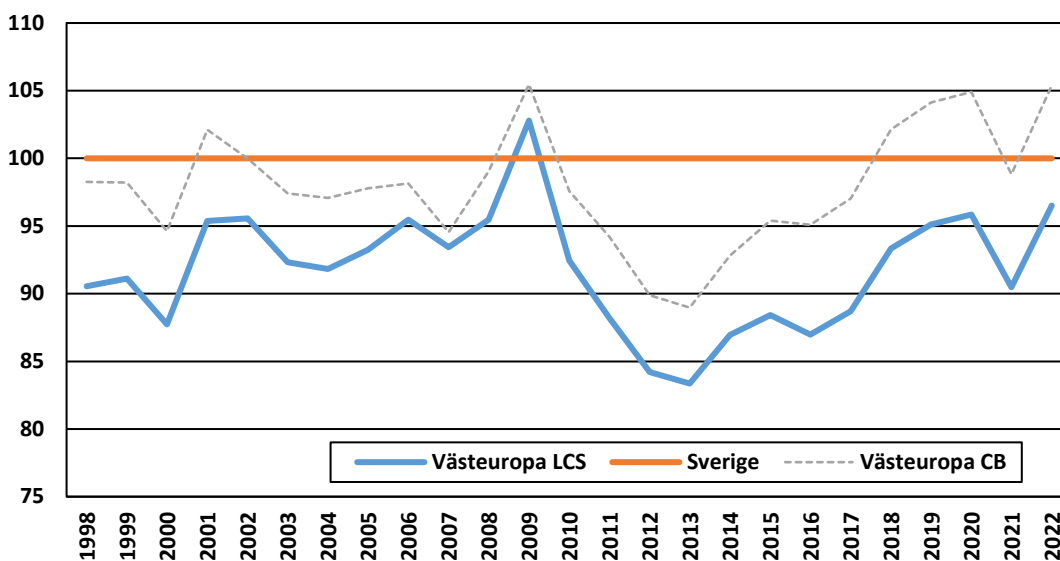

Källa: Eurostat LCS, Conference Board, Riksbanken, Eurostat Labour Cost Index och egna beräkningar

I Storbritannien 1998 var arbetskraftskostnadernas nivå cirka 86 procent av den svenska nivån. Fram till 2001 steg den relativa arbetskraftskostnaden och sjönk igen 2003 och steg sedan återigen till och med 2006. 2007 och framåt sjönk Storbritanniens relativa arbetskraftskostnad fram till 2013, då den var 67 procent av den svenska. Efter både viss upp- och nedgång därefter utgjorde de brittiska arbetskraftskostnaderna 87 procent av de svenska 2022. Det är ungefär samma nivå som vid periodens början.

I diagram 6.3 är nivåerna på de västeuropeiska ländernas arbetskraftskostnader sammanvägda till ett genomsnitt, med hjälp av konkurrensvikter. Under industriavtalets första decennium var de västeuropeiska arbetskraftskostnaderna de flesta år omkring 90-95 procent av de svenska. 2009 var den västeuropeiska arbetskraftskostnaden 3 procent högre än den svenska. Redan året därpå sjönk det västeuropeiska snittet i förhållande till det svenska och fortsatte sjunka till och med 2013, då arbetskraftskostnaden var 17 procent lägre än den svenska. Den främsta orsaken var att kronan stärktes kraftigt mot euron under perioden. Dessutom ökade arbetskraftskostnaderna i snabbare takt i Sverige än i Västeuropa under denna period. 2014 vände trenden och skillnaden i arbetskraftskostnad minskade mellan Sverige och Västeuropa och har på det stora hela fortsatt att minska till och med 2022. Den minskade skillnaden förklaras främst av att kronan försvagats gentemot euron och andra europeiska valutor. 2022 var den västeuropeiska arbetskraftskostnaden 3 procent lägre än den svenska.

Diagram 6.3 Relativ arbetskraftskostnad, Västeuropa 1998-2022

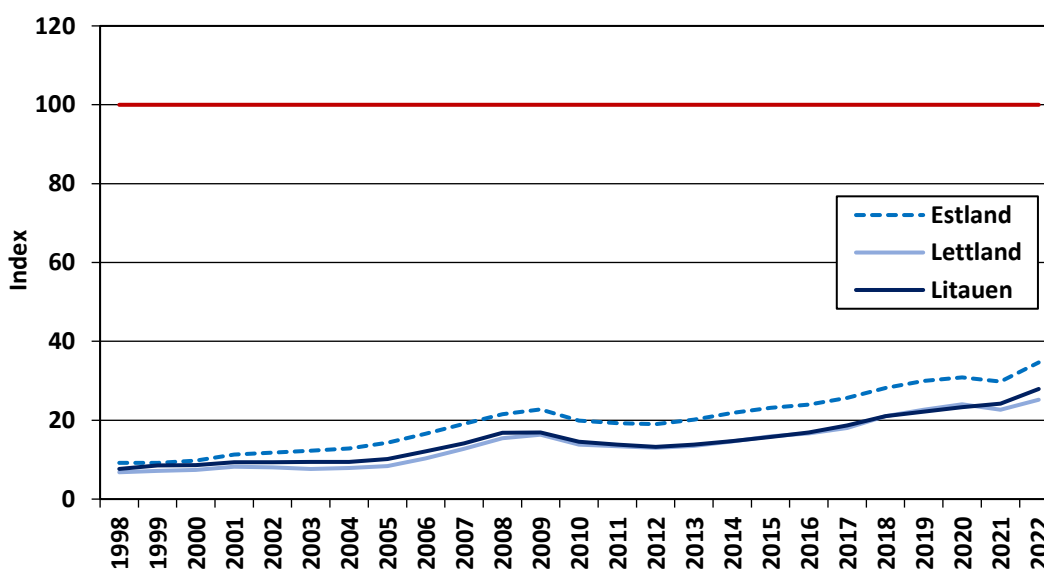

Källa: Eurostat LCS, Conference Board, Riksbanken, Eurostat Labour Cost Index och egna beräkningar

Östeuropa¹⁰

Arbetskraftskostnaderna i de baltiska länderna har varit betydligt lägre än de svenska under hela tidsperioden 1998-2022 (diagram 6.4). Den relativa arbetskraftskostnaden i de baltiska länderna var 1998 mycket låg i förhållande till den svenska. Från denna mycket låga nivå har de relativa arbetskraftskostnaderna kontinuerligt stigit. Vid åren i samband med finanskrisen avstannade respektive avtog utvecklingen tillfälligt, för att från och med 2012 återigen utvecklas positivt.

Diagram 6.4 Relativ arbetskraftskostnad, Baltikum 1998-2022

Källa: Eurostat LCI & LCS, Riksbanken och egna beräkningar

¹⁰ I de östeuropeiska länderna är genomgående andelen tjänstemän betydligt lägre än i Sverige. Vid en jämförelse mellan arbetskraftskostnaderna för enbart arbetare blir skillnaderna mellan arbetskraftskostnaderna i Sverige och de östeuropeiska länderna inte fullt så stora som de som redovisas i detta avsnitt.

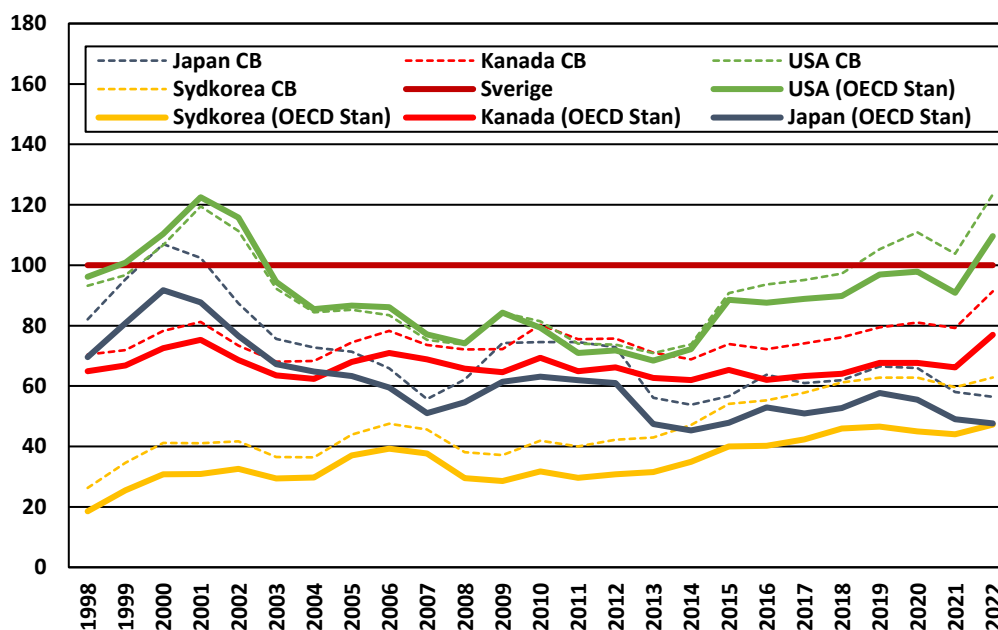
1998 var arbetskraftskostnaderna i Lettland och Litauen 7 respektive 8 procent av de svenska. Under perioden har de båda länderna haft en uppåtgående trend relativt Sverige och 2022 uppgick de lettiska och de litauiska arbetskraftskostnaderna till 25 respektive 28 procent av de svenska arbetskraftskostnadernas nivå.

I Estland var arbetskraftskostnaden 9 procent av den svenska 1998. Estland har uppvisat en något snabbare utveckling av de relativa arbetskraftskostnaderna än Lettland och Litauen. 2022 var arbetskraftskostnaderna i Estland 35 procent av de svenska.

Länder utanför Europa

USA:s relativa arbetskraftskostnad har varierat kraftigt under perioden 1998-2022 (diagram 6.5). 1998 var den relativa arbetskraftskostnaden i USA 96 procent av den svenska. Den relativa kostnaden steg sedan och var 2001 ungefär 22 procent högre än den svenska. Därefter sjönk den kraftigt fram till 2008 då den var nere på omkring 74 procent. Efter att ha ökat under 2009 och därefter ha sjunkit igen låg arbetskraftskostnaden relativt stilla till och med 2014. Under perioden 2015-2019 steg återigen de amerikanska arbetskraftskostnaderna, främst till följd av den stärkta dollarn. 2020 steg de ytterligare tack vare en snabbare redovisad ökningstakt hos arbetskraftskostnaderna mätt i nationell valuta. 2021 sjönk den relativa arbetskraftskostnaden och var 9 procent lägre än de svenska, för att därefter stiga kraftigt och landa på en nivå nästan 10 procent högre än de svenska 2022. Detta främst till följd av att dollarn stärkts kraftigt mot den svenska kronan under året.

Diagram 6.5 Relativ arbetskraftskostnad, USA, Kanada, Japan 1998-2022

Källa: OECD STAN, OECD MEI, Eurostat Labour Cost Survey, Eurostat Labour Cost Index, the Conference Board, Riksbanken och egna beräkningar

Utvecklingen av Japans relativa arbetskraftskostnad har under en stor del av perioden följt ett liknande mönster som USA:s. Ökningen i början av perioden var dock snabbare i Japan och vändningen nedåt kom tidigare. Nivån i Japan har varit lägre än i USA hela perioden, men skillnaden mellan de båda länderna var som minst åren 2011-2012. 2013 sjönk de japanska arbetskraftskostnaderna igen och var 2014 nere på 45 procent av de svenska, vilket är den lägsta nivån som uppmätts under perioden. Därefter skedde en viss ökning men de relativa arbetskraftskostnaderna minskade

återigen under perioden 2020-2022. 2022 var arbetskraftskostnaderna i Japan 48 procent av de svenska.

De stora svängningarna i USA:s relativa arbetskraftskostnad beror till allra största del på förändringar i värdet på den amerikanska dollarn i förhållande till kronan. När det gäller Japan beror förändringarna dels på förändringar i växelkursen men även på att arbetskraftskostnadsutvecklingen varit väsentligt lägre än i Sverige. Vändningen 2008-2009 förklaras av den kraftiga försvagningen av den svenska kronan gentemot såväl dollarn som den japanska yenen. Att arbetskraftskostnaden sjönk igen 2012-2014 kan till stor del förklaras av att yenen försvagades gentemot kronan och ökningen 2015-2019 beror på att valutan stärkts gentemot kronan. I nationell valuta skedde ingen ökning av de japanska arbetskraftskostnaderna under perioden 2020-2022 men på grund av en mer betydande försvagning av yenen var ökningstakten mätt i gemensam valuta negativ.

Kanadas relativa arbetskraftskostnad har under perioden 1998-2021 fluktuerat kring 62-77 procent av den svenska. Värt att notera är att arbetskraftskostnaderna i USA och Kanada under perioden 2007-2014 befann sig på relativt likartad nivå. Både före och efter denna period har arbetskraftskostnaderna i USA varit klart högre än i Kanada.

Sydkorea hade 1998 en relativ arbetskraftskostnad som motsvarade 18 procent av den svenska (diagram 6.6). Därefter uppvisade den relativa arbetskraftskostnaden en positiv trend fram till 2006, då nivån uppgick till knappt 40 procent av den svenska. Mellan 2007 och 2008 försvagades den sydkoreanska valutan kraftigt mot den svenska kronan vilket ledde till att den relativa arbetskraftskostnaden sjönk. Därefter vände utvecklingen och kurvan fortsatte på det stora hela att stiga till och med 2022. 2022 uppgick arbetskraftskostnaden i Sydkorea till 47 procent av den svenska.

Sammanfattning

Sett över hela perioden har Norges relativa arbetskraftskostnad stigit och 2022 var den 19 procent högre än den svenska. Även i Danmark har arbetskraftskostnaden ökat i förhållande till den svenska under perioden medan den i Finland förändrats i mindre utsträckning mellan åren. Finlands arbetskraftskostnad har under hela perioden med undantag av 2009 varit lägre än Sveriges.

Tysklands relativa arbetskraftskostnad har växlat över tid men låg på ungefär samma nivå som den svenska 2022. Storbritanniens relativa arbetskraftskostnad sjönk kraftigt över tid fram till 2013. Sedan dess har den, efter viss upp och nedgång, på det stora hela stigit och 2022 var den tillbaka på ungefär samma nivå som vid periodens början. Frankrikes arbetskraftskostnad låg på ungefär samma nivå som den svenska både 1998 och 2022, men har däremellan mestadels befunnit sig något under den svenska nivån. Länderna i euroblocket har sedan 2013 hjälpts upp av den stärkta valutan.

Under nästintill hela perioden 1998-2022 har de svenska arbetskraftskostnaderna varit högre än det västeuropeiska genomsnittet. Under perioden 2010-2013 sjönk den relativa arbetskraftskostnaden för Västeuropa. Denna trend vände 2014 och sedan dess har skillnaden mellan Sverige och Västeuropa succesivt minskat över tid. 2022 var den genomsnittliga arbetskraftskostnaden i Västeuropa tre procent lägre än den svenska.

Arbetskraftskostnaderna i Estland, Lettland och Litauen har varit betydligt lägre än i Sverige under hela perioden. En uppåtgående trend, där ländernas relativa arbetskraftskostnad kontinuerligt ökat uppvisas. Vid åren i samband med finanskrisen avstannade respektive avtog utvecklingen tillfälligt, för att från och med 2012 återigen utvecklas positivt. Från periodens början fram till 2022 har den relativa arbetskraftskostnaden i Estland ökat från 9 till 35 procent, i Lettland från 7 till 25 procent och i Litauen från 8 till 28 procent.

Efter kraftiga ökningarna kring millennieskiftet sjönk USAs relativa arbetskraftskostnad till en lägre nivå där den förblev under ett drygt decennium. 2014 vände trenden och 2022 var arbetskraftskostnaderna i USAs industri omkring tio procent högre än i Sverige. Kanadas relativa arbetskraftskostnad har under perioden 1998-2022 fluktuerat kring 60-80 procent av den svenska.

Japan har uppvisat en avtagande trend över tid. Arbetskraftskostnaden i Sydkorea har ökat med tiden i förhållande till den svenska, men befinner sig på en avsevärt lägre nivå.

7. KONSUMENTPRISERNAS UTVECKLING

I kapitel sju görs en beskrivning av konsumentprisernas utveckling i olika länder. Kapitlet utgör en bakgrund till kapitel 8, där de reala arbetskraftskostnadernas utveckling beskrivs.

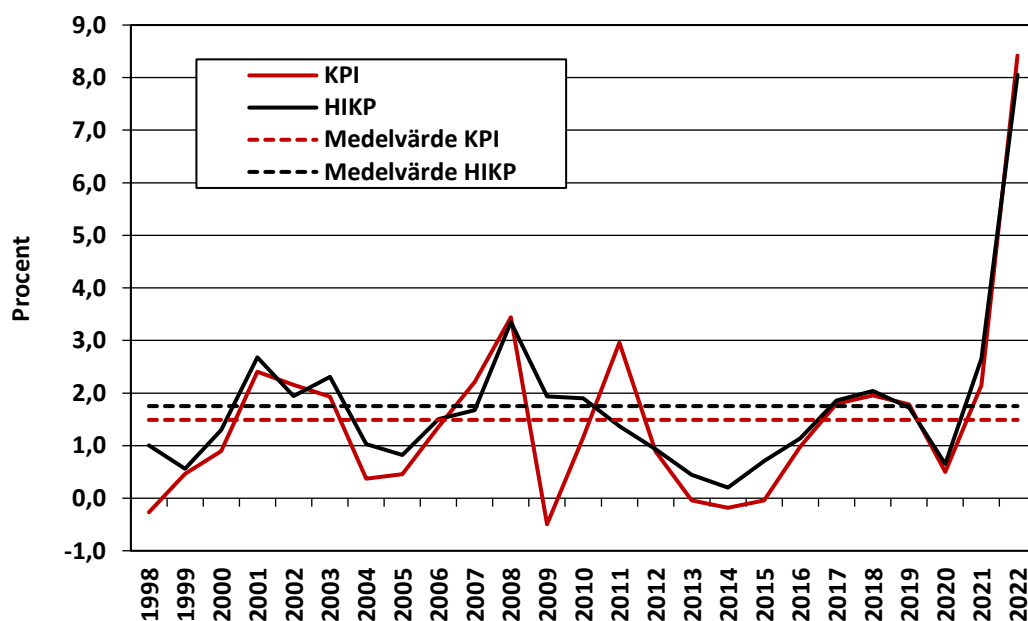
Konsumentprisutvecklingen mäts på olika sätt i olika länder. Det i Sverige vedertagna måttet på konsumentprisutvecklingen (KPI) skiljer sig något från det inom EU mest använda måttet, HIKP (harmoniserat konsumentprisindex). I det inledande avsnittet, som behandlar konsumentprisutvecklingen i Sverige, presenteras därför en jämförelse mellan den svenska utvecklingen mätt med KPI och HIKP. I de efterföljande avsnitten används prisutvecklingen enligt KPI för Sverige i de jämförelser som görs mellan länder.

I texten används uttrycket inflation eller prisutveckling liktydigt med konsumentprisutvecklingen. Data i de grafer som visas bygger på uppgifter om den genomsnittliga konsumentprisutvecklingen respektive år.

Sverige

Konsumentpriserna (KPI) i Sverige har ökat med 1,5 procent per år i genomsnitt under perioden 1998-2022 (diagram 7.1). Över tid har KPI varierat kraftigt. Vid tre tillfällen, 1998, 2009 och 2013-2015 har prisutvecklingen varit negativ. 2022 nådde inflationen sin högsta nivå någonsin under perioden och blev 8,4 procent mätt med KPI. Detta bland annat till följd av pandemins påverkan på ekonomin genom exempelvis minskad produktion på grund av restriktioner i kombination med en förskjutning av efterfrågan från tjänster till varor, logistikproblem som ledde till ökade frakt och transportkostnader och höga energipriser till följd av kriget i Ukraina. Bortsett från 2022 var inflationen som högst 2001, 2008 och 2011. Toppen 2001 sammanfaller med IT-bubblan och toppen 2008 sammanfaller med högkonjunkturen före finanskrisen.

Diagram 7.1 Prisutveckling Sverige, jämförelse KPI och HIKP 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Om konsumentprisutvecklingen istället mäts med harmoniserat konsumentprisindex, HIKP, var ökningen i genomsnitt 1,8 procent eller tre tiondelar högre per år under perioden 1998-2022. De största avvikelserna mellan måtten återfinns 1998, 2009 och 2011. I samtliga tre fall är orsaken att Riksbankens ränteändringar slagit igenom på KPI. HIKP har en tendens att inte svänga lika mycket som KPI. En betydelsefull skillnad mellan KPI och HIKP är att HIKP inte beaktar egnahemsägarnas räntekostnader, vilket gör att Riksbankens ränteförändringar inte får samma direkta genomslag i HIKP som i KPI. Ytterligare ett inflationsmått är KPIF (KPI med fast ränta), som sedan hösten 2017 är målvariabel i Riksbankens penningpolitik. Eftersom räntan ibland går upp och ibland går ner kommer utvecklingen av KPI och KPIF på längre sikt att vara i stort sett densamma.

Norden

Tabell 7.1 visar att Sverige är det land i Norden som haft lägst prisökningar sett över hela perioden 1998-2022. Skillnaden jämfört med Norge är 0,7 procentenheter medan skillnaden jämfört med Danmark och Finland är 0,3 procentenheter. Om HIKP används som mått också för Sverige blir inflationen 1,8 procent och skillnaden mot de andra länderna därmed mindre. Under perioden 2020-2022 ökade de svenska priserna med 3,6 procent, vilket var i likartad takt som i Norge och Danmark men snabbare än i Finland.

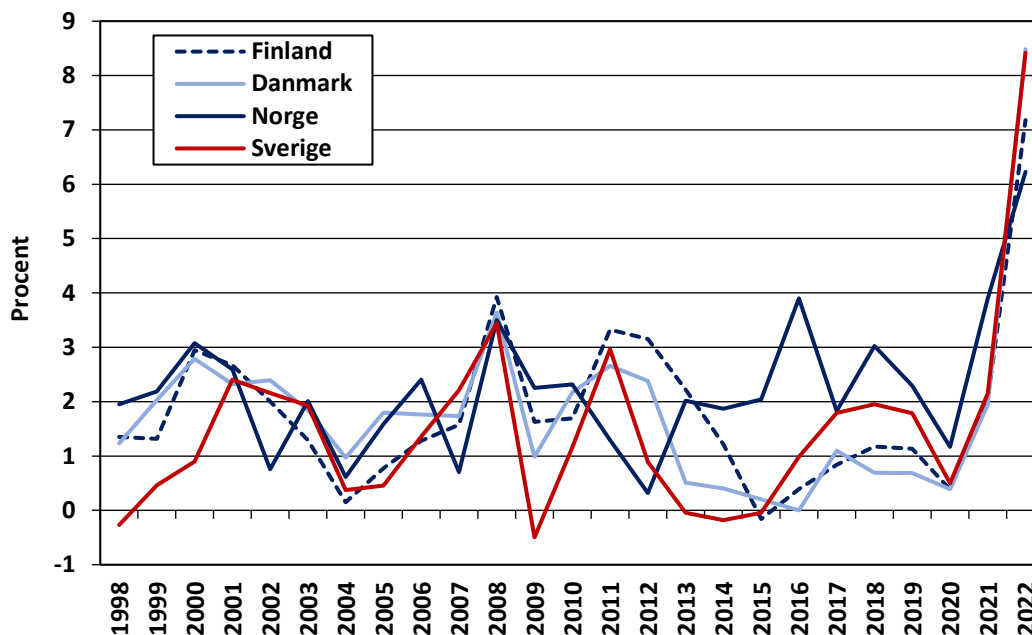
Tabell 7.1 Prisutveckling Norden

	1998-2022	1998-2007	2008-2012	2013-2016	2017-2019	2020-2022
Danmark	1,8	1,9	2,4	0,3	0,8	3,5
Finland	1,8	1,5	2,7	0,9	1,0	3,2
Norge	2,2	1,8	1,9	2,5	2,4	3,7
Sverige	1,5	1,2	1,6	0,2	1,8	3,6

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Sett till utvecklingen under hela perioden 1998-2022 finns en del likheter mellan de nordiska länderna (diagram 7.2). De större avvikelserna 1998 och 2009 beror på skillnader i sättet att mäta prisutvecklingen. För alla fyra länderna föll prisutvecklingen efter toppen kring millennieskiftet fram till 2004. Därefter steg priserna för att nå en ny topp 2008. Efter att återigen ha toppat vid 2011 i alla länder utom Norge, dalade inflationen fram till 2015 varefter utvecklingen återigen vände för både Sverige och Finland. I Danmark vände utvecklingen först ett år senare. Inflationstakten 2020 var lägre än de närmast föregående åren i alla nordiska länder men började stiga 2021 och uppnådde historiskt höga nivåer 2022.

Diagram 7.2 Prisutveckling, Norden 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Om HIKP skulle användas som inflationsmått för Sverige år 2009 och 2010 vore skillnaderna inte lika stora mellan de nordiska länderna. 2022 var den svenska inflationen 8,4 procent enligt KPI och 8,1 procent enligt HIKP.

Västeuropa

Tabell 7.2 visar att Sverige är det land i Västeuropa som har haft lägst genomsnittlig prisökning under perioden 1998-2022 med i genomsnitt 1,5 procent per år. Alla övriga västeuropeiska länder har uppvisat prisökningar i intervallet 1,6-2,3 procent. Spanien och Nederländerna har haft de högsta ökningstakterna på 2,3 procent per år.

Den genomsnittliga prisutvecklingen för hela Västeuropa var som högst under den senaste perioden, 2020-2022, då den uppgick till 3,9 procent. Den höga ökningstakten kan härledas till den historiskt höga inflationstakten 2022, som för Västeuropas del blev 8,6 procent. Bortsett från den senaste perioden var den genomsnittliga prisutvecklingen för hela Västeuropa som högst under åren omkring finanskrisen. Därefter, under 2013-2016, sjönk inflationstakten i samtliga länder utom Norge och perioden 2017-2019 steg inflationen i alla länder utom Norge. Utvecklingen i Sverige följde samma mönster som i resten av Västeuropa. Även den svenska inflationstakten var som högst under perioden 2020-2022, vilket kan härledas till den historiskt höga ökningstakten 2022 som landade på 8,4 procent.

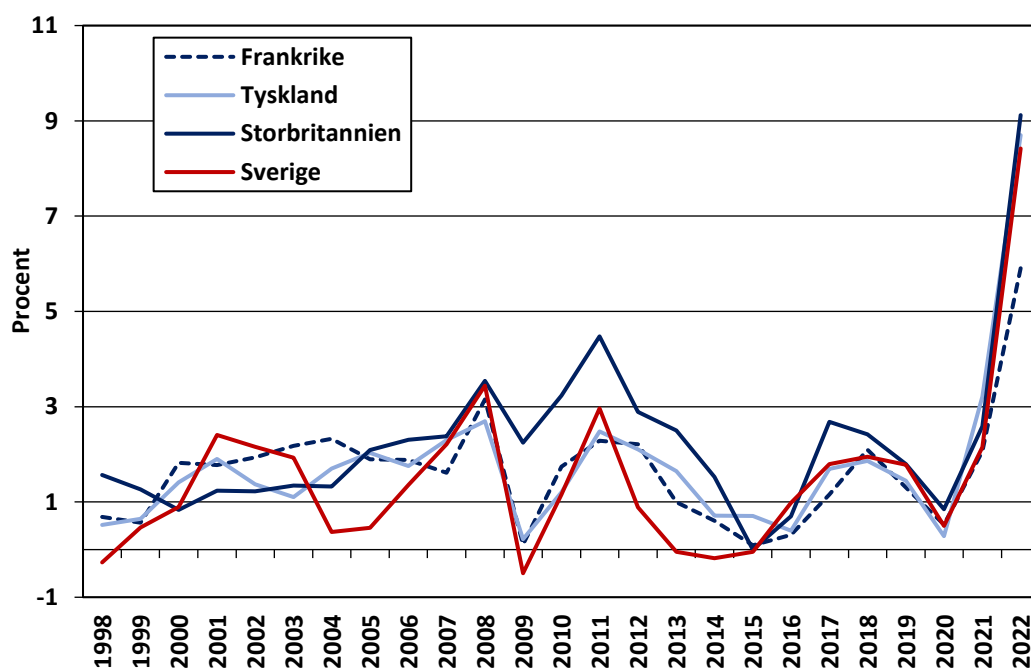
Tabell 7.2 Prisutveckling Västeuropa

	1998-2022	1998-2007	2008-2012	2013-2016	2017-2019	2020-2022
Spanien	2,3	3,0	2,3	0,1	1,5	3,6
Nederländerna	2,3	2,3	1,9	0,8	1,9	5,1
Storbritannien	2,2	1,6	3,3	1,2	2,3	4,1
Norge	2,2	1,8	1,9	2,5	2,4	3,7
Belgien	2,2	1,9	2,5	1,0	1,9	4,6
Österrike	2,1	1,7	2,3	1,3	1,9	4,2
Portugal	2,0	2,9	1,9	0,4	1,0	2,9
Italien	2,0	2,3	2,4	0,4	1,1	3,4
Västeuropa	2,0	1,8	2,1	0,9	1,6	3,9
Irland	1,9	3,3	0,6	0,2	0,6	3,3
Finland	1,8	1,5	2,7	0,9	1,0	3,2
Danmark	1,8	1,9	2,4	0,3	0,8	3,5
Tyskland	1,8	1,5	1,7	0,9	1,7	4,0
Frankrike	1,6	1,7	1,9	0,5	1,5	2,8
Sverige	1,5	1,2	1,6	0,2	1,8	3,6

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Diagram 7.3 visar prisutvecklingen i Frankrike, Tyskland och Storbritannien samt Sverige. Utvecklingen i de olika länderna har följts åt till viss del över tid. Storbritannien utmärker sig med att under perioden 2008-2014 ha haft en betydligt högre prisökningstakt än övriga länder. 2015 stod prisutvecklingen i stort sett stilla i alla länder, för att därefter öka till och med 2018. Både 2019 och 2020 skedde en nedgång av inflationstakten i samtliga länder. Under 2021 ökade inflationen återigen för att under 2022 stiga till historiskt höga nivåer.

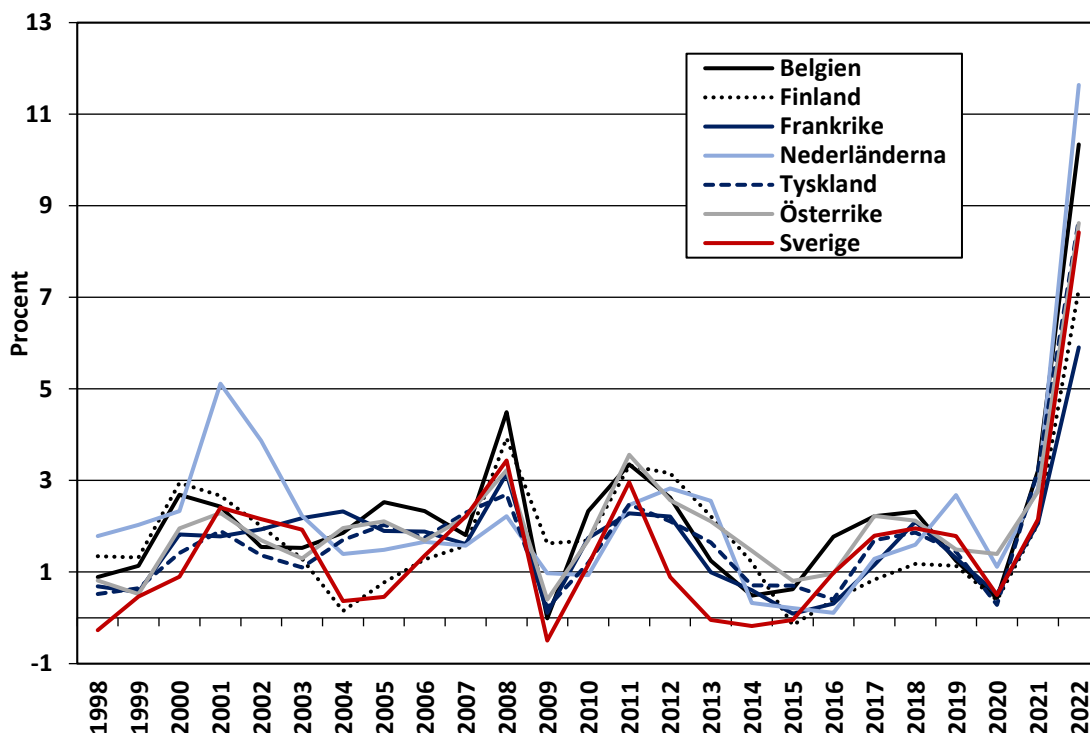
Diagram 7.3 Prisutveckling, Frankrike, Tyskland, Storbritannien 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

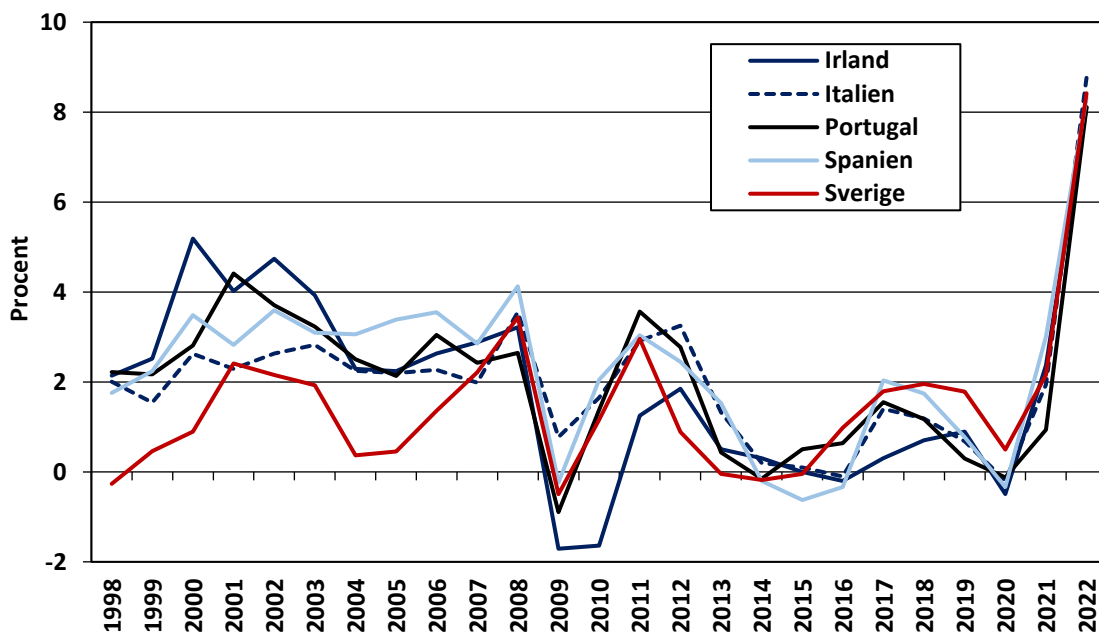
Diagram 7.4a och 7.4b visar den årsvisa prisökningstakten i de västeuropeiska euroländerna och Sverige. Även om priserna utvecklats enligt ett förhållandevis likartat mönster i de olika länderna är skillnaderna mellan länderna med lägst respektive högst inflation betydande sett över hela tidsperioden. Exempelvis har priserna sammanlagt ökat med 75,3 procent i Spanien och 50,3 procent i Frankrike. Det är en avsevärd skillnad mellan två länder som är med i samma valutaunion.

Diagram 7.4a Prisutveckling, Euroländer 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Diagram 7.4b Prisutveckling, Euroländer 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Östeuropa

Prisökningstakten har genomgående varit högre i de östeuropeiska länderna jämfört med länderna i Västeuropa (tabell 7.3). Jämfört med Västeuropa är både skillnaden mellan länderna och olika år större.

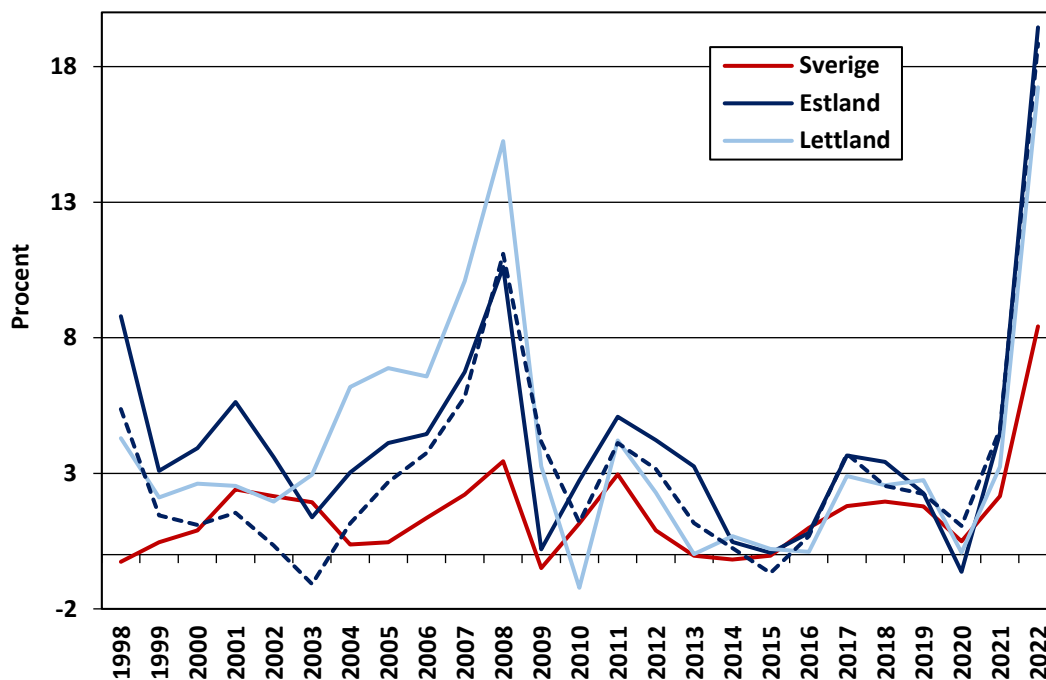
Tabell 7.3 Prisutveckling Östeuropa

	Genomsnittlig prisökning 1998-2022
Ungern	5,3
Bulgarien	4,6
Estland	4,1
Slovakien	4,0
Lettland	3,9
Polen	3,6
Slovenien	3,5
Litauen	3,1
Tjeckien	3,0
Sverige	1,5

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

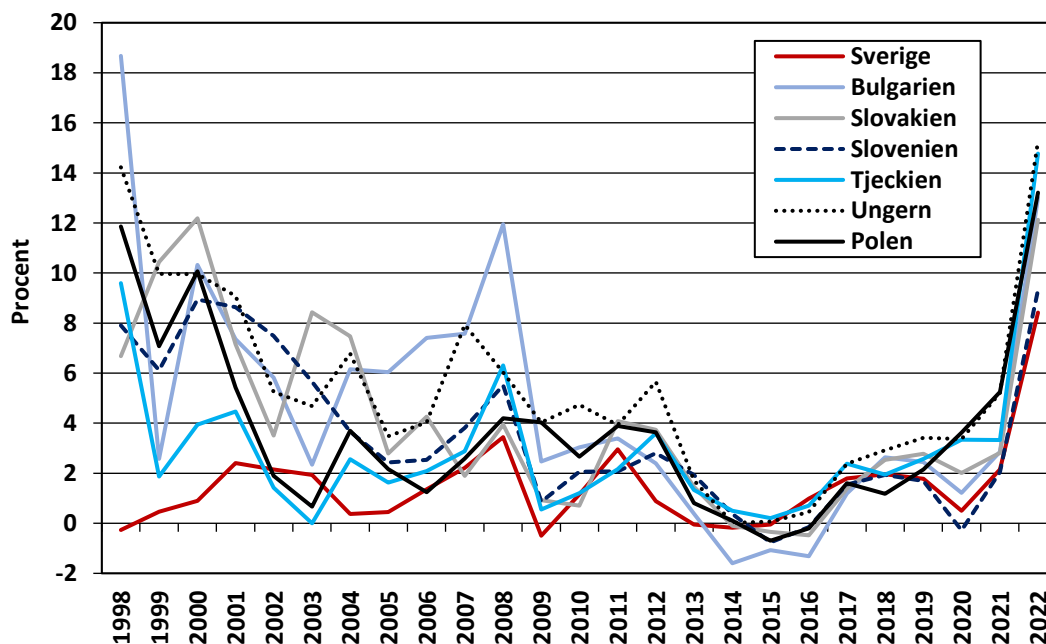
Många östeuropeiska länder hade en mycket hög inflationstakt i början av perioden och under finanskrisen (diagram 7.5a och 7.5b). Exempelvis var inflationstakten i de baltiska länderna över tio procent 2008. Efter finanskrisen sjönk prisökningstakten och var för flertalet länder under perioden 2014-2016 mellan noll och en procent, och i vissa fall negativ. 2017 steg inflationstakten i hela Östeuropa för att i flertalet länder plana ut under 2018 och 2019. Precis som i Västeuropa sjönk inflationstakten i majoriteten av de östeuropeiska länderna 2020 för att vända upp igen 2021 och landa på historiskt höga nivåer 2022. Inflationen var högre än i Sverige i samtliga östeuropeiska länder 2022. Allra högst var den i Estland med 19,4 procent och lägst i Slovenien med 9,3 procent.

Diagram 7.5a Prisutveckling, Baltikum 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Diagram 7.5b Prisutveckling, övriga Östeuropa 1998-2022

Källa: Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Länder utanför Europa

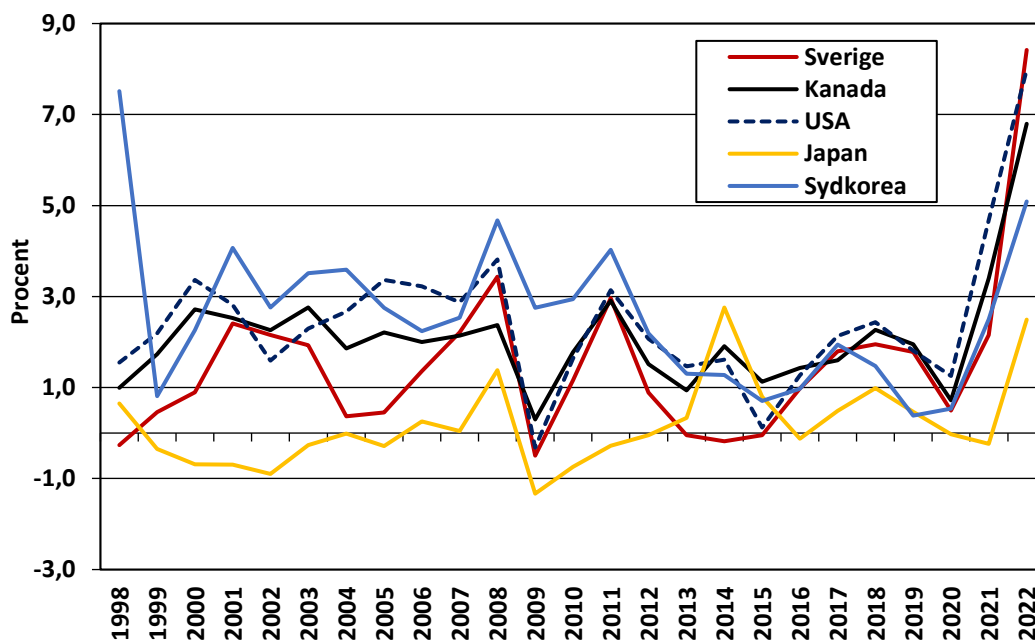
Bland länderna utanför Europa utmärker sig Japan med låg prisutveckling under hela perioden 1998-2022 (tabell 7.4), med i genomsnitt 0,2 procent per år. I USA och Kanada har inflationstakten varit i nivå med länderna i Västeuropa, medan Sydkorea haft en något högre ökningstakt.

Tabell 7.4 Prisutveckling utanför Europa

	Genomsnittlig prisökning 1998-2022
Sydkorea	2,6
USA	2,4
Kanada	2,1
Sverige	1,5
Japan	0,2

Källa: IMF, Konjunkturinstitutet KPI

I USA och Kanada har prisökningstakten i stor mån samvarierat över perioden 1998-2022 (diagram 7.6a). Det är tydligt att inflationstakten skjutit i höjden 2022 även i de utomeuropeiska länderna. Japan hade en låg inflation sett över hela perioden fram till 2014 då den tillfälligt sköt i höjden som en konsekvens av att penningpolitiken lades om. 2016 återgick prisökningstakten till en likartad nivå som tidigare för att under 2017-2019 uppvisa en svagt positiv utveckling. 2020 var den japanska inflationen noll och 2021 var den negativ, men under 2022 steg den till 2,5 procent.

Diagram 7.6a Prisutveckling, Kanada, USA, Japan, Sydkorea 1998-2022

Källa: IMF, Konjunkturinstitutet KPI

Sammanfattning

Den genomsnittliga årliga förändringen av konsumentpriserna i de västeuropeiska länderna varierade mellan 1,5 och 2,3 procent under perioden 1998-2022. I genomsnitt var den svenska inflationen 1,5 procent (1,8 mätt med HIKP) under perioden 1998-2022 vilket kan jämföras med 2,0 procent för Västeuropa.

Den genomsnittliga prisutvecklingen för hela Västeuropa har varierat över tid och var som högst under den senaste perioden 2020-2022 då den uppgick till 3,9 procent. Spanien är det västeuropeiska land som haft högst prisutveckling sett över hela perioden.

Prisökningstakten i de östeuropeiska länderna har generellt sett varit högre än i Västeuropa under perioden 1998-2022. Inflationstakten i de östeuropeiska länderna var som högst i början av perioden och omkring finanskrisen, men dämpades därefter under efterföljande år för att precis som i Västeuropa nå mycket höga nivåer 2022.

USA och Kanada har uppvisat inflationstakter på liknande nivå som de västeuropeiska länderna. Däremot har de genomsnittliga prisökningarna i Sydkorea varit något högre. Japan har haft en prisutveckling på i genomsnitt 0,2 procent per år mellan 1998 och 2022.

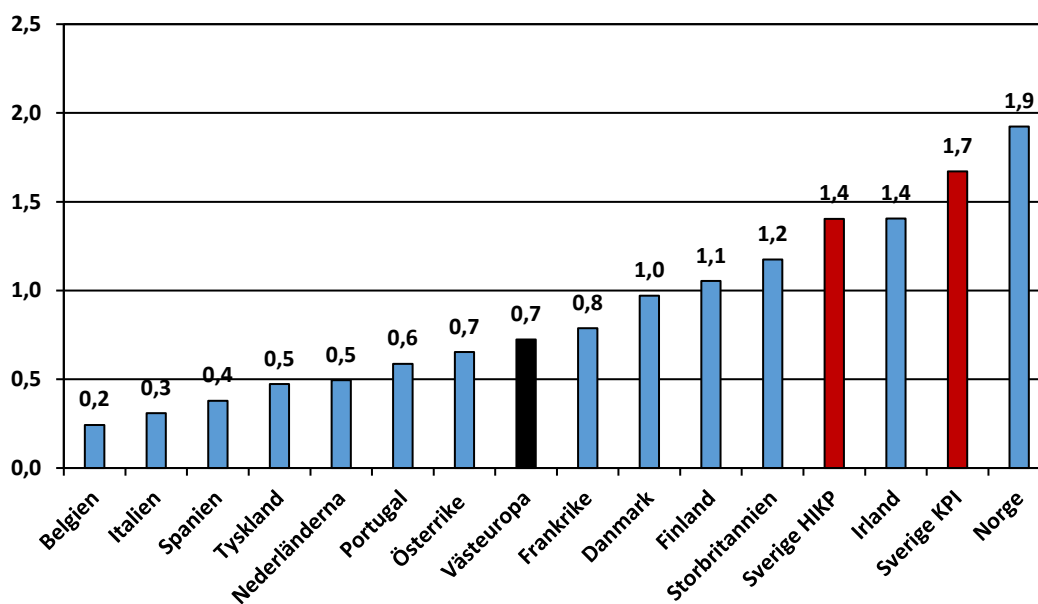
8. REALA ARBETSKRAFTSKOSTNADER

Kapitel åtta beskriver de reala arbetskraftskostnadernas utveckling. De reala arbetskraftskostnadernas förändring beror på utvecklingen av arbetskraftskostnaderna i nominella termer (kapitel tre) och konsumentprisernas utveckling (kapitel sju). Som mått på konsumentpriserna används HIKP för samtliga länder utom Sverige, där KPI används som mått på inflationen. För ökad jämförbarhet med andra länder presenteras dock även de reala arbetskraftskostnadernas utveckling beräknat med HIKP. Kapitel åtta följer ett liknande upplägg som kapitel tre. Utvecklingen i Sverige under perioden 1998-2022 jämförs med utvecklingen i andra länder och dessutom görs fördjupningar där utvecklingen under perioderna 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 respektive 2020-2022 jämförs.

Västeuropa

Som framgår av kapitel tre ökade arbetskraftskostnaderna inom tillverkningsindustrin i Sverige med i genomsnitt 3,2 procent per år under perioden 1998-2022. Konsumentpriserna ökade under samma period med 1,5 procent per år. Det medför att i reala termer ökade arbetskraftskostnaderna i Sverige med 1,7 procent per år under perioden 1998-2022 (1,4 procent med inflationen mätt med HIKP).

Diagram 8.1a Real ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa 1998-2022

Källa: Labour Cost Index, Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

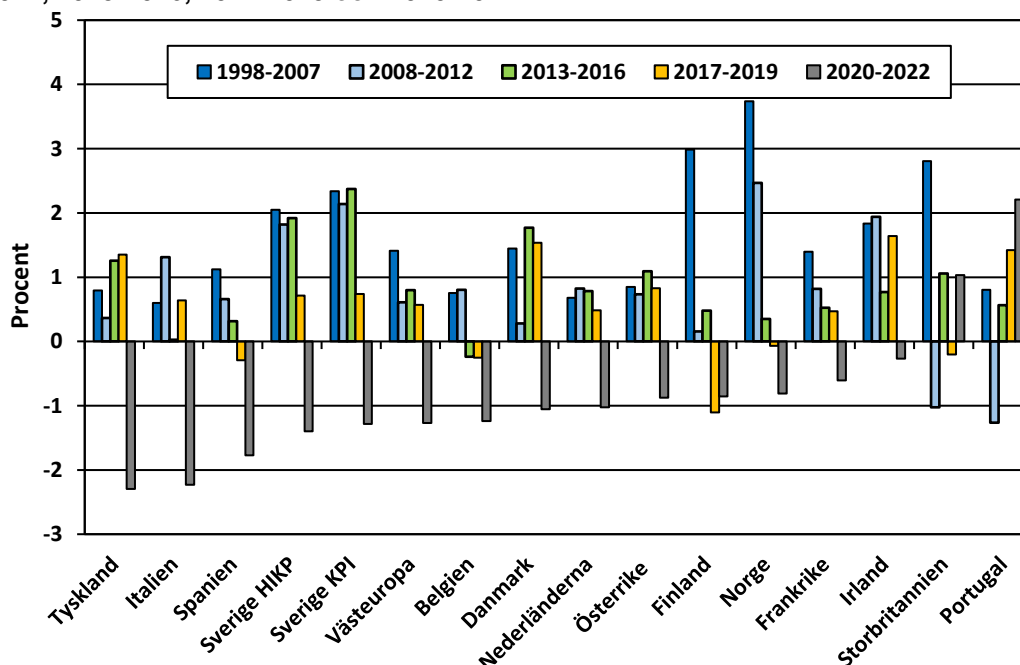
En real ökningstakt på 1,7 procent per år ger Sverige en hög placering i jämförelse med andra västeuropeiska länder. Även med HIKP som mått på konsumentprisutvecklingen placerar sig Sverige högt. Som framgår av diagram 8.1a uppvisade Norge snabbast utveckling av de reala arbetskraftskostnaderna med en ökningstakt på 1,9 procent per år. I genomsnitt steg de nominella arbetskraftskostnaderna i Västeuropa med 2,7 procent och priserna med 2,0 procent per år under perioden 1998-2022, vilket medför en real ökningstakt på 0,7 procent årligen. Att de reala arbetskraftskostnaderna i Sverige ökade betydligt snabbare än i Västeuropa beror dels på att svenska prisökningarna var lägst i Västeuropa under perioden, och dels på att arbetskraftskostnadernas nominella ökningstakt var bland de högre.

De reala arbetskraftskostnaderna har ökat i samtliga västeuropeiska länder under perioden, men skillnaderna i ökningstakt mellan länderna är betydande. Sett över hela tidsperioden 1998-2022 är den totala ökningen av de reala arbetskraftskostnaderna i svensk industri 51,3 procent (41,7 procent när HIKP används som inflationsmått). Det kan jämföras med Belgien som uppvisade totala ökningarna på endast 6,3 procent under perioden.

Perioden 2017-2019 placerade sig de reala arbetskraftskostnadernas ökningstakt i svensk industri högt bland de västeuropeiska länderna, med ett genomsnitt på 0,7 procent per år med både KPI och HIKP som inflationsmått. Trots en betydligt snabbare utveckling av de nominella arbetskraftskostnaderna ökade de reala arbetskraftskostnaderna långsammare än under föregående period. Detta eftersom inflationen var avsevärt högre 2017-2019. I de flesta länder var de reala arbetskraftskostnadernas ökningstakt lägre under perioden 2017-2019 än 2013-2016. Undantag är Portugal, Irland, Italien och Tyskland där ökningstakten var högre. Medan förändringen över tid varit stor i många länder utmärker sig Sverige med en relativt jämn utveckling under de tre första perioderna.

2020-2022 var det stor variation i de reala arbetskraftskostnadernas utvecklingstakt mellan länderna. Lägst ökningstakt återfinns i Tyskland där de reala arbetskraftskostnaderna minskade med 2,3 procent och högst var ökningarna i Portugal där de ökade med 2,2 procent. Portugal var den enda västeuropeiska land som uppvisade en positiv ökningstakt under perioden 2020-2022. Detta tack vare en hög nominell ökningstakt hos arbetskraftskostnaderna tillsammans med en av de lägre inflationstakterna i Västeuropa. Den låga genomsnittliga inflationstakten i Portugal härrör till åren 2020 och 2021 (2022 var det portugisiska inflationen 8,1 procent).

Diagram 8.2 Real ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

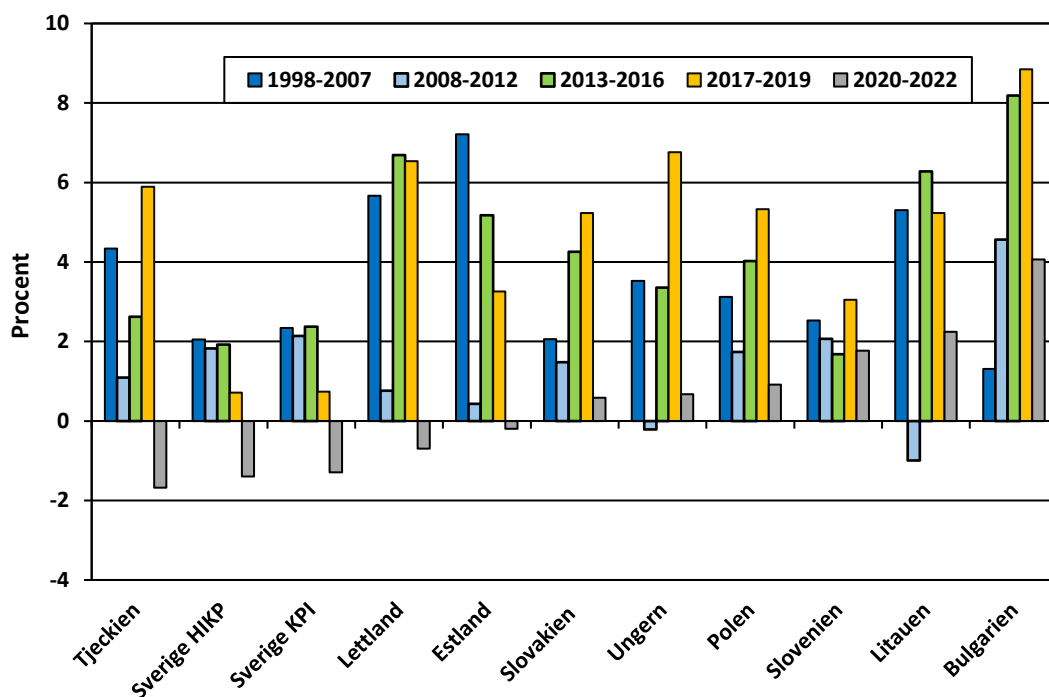

Källa: Labour Cost Index, Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Östeuropa

De reala arbetskraftskostnaderna har ökat i samtliga östeuropeiska länder under perioden 1998-2022 (diagram 8.3). Som framgår av kapitel 3 ökade de nominella arbetskraftskostnaderna i Östeuropa i betydligt snabbare takt än i Sverige. Det har, trots att även inflationstakterna varit högre, på det stora hela lett till högre reallöneökningar än i svensk industri. Ett undantag är Slovenien, som hade liknande ökningstakter som Sverige under de tre första perioderna. De reala arbetskraftskostnaderna i Östeuropa utvecklades generellt sett, med några undantag, avsevärt sämre under åren omkring finanskrisen än under perioderna både före och efter. I många östeuropeiska länder ökade de reala arbetskraftskostnaderna som snabbast under perioden 2017-2019. Detta främst tack vare höga nominella arbetskraftskostnadsökningar. 2020-2022 var de reala arbetskraftskostnadernas utveckling snabbare än i Sverige i alla östeuropeiska länder utom Tjeckien. I både Sverige och Tjeckien sjönk reallönerna under denna period. Ökningstakten 2020-2022 var lägre än perioden innan i alla länder. Högst var ökningstakten i Bulgarien, där den uppgick till 4,1 procent per år. Detta kan jämföras med Sveriges arbetskraftskostnader som i reala termer minskade med 1,3 procent.

Diagram 8.3 Real ökning av arbetskraftskostnaden, Östeuropa, 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

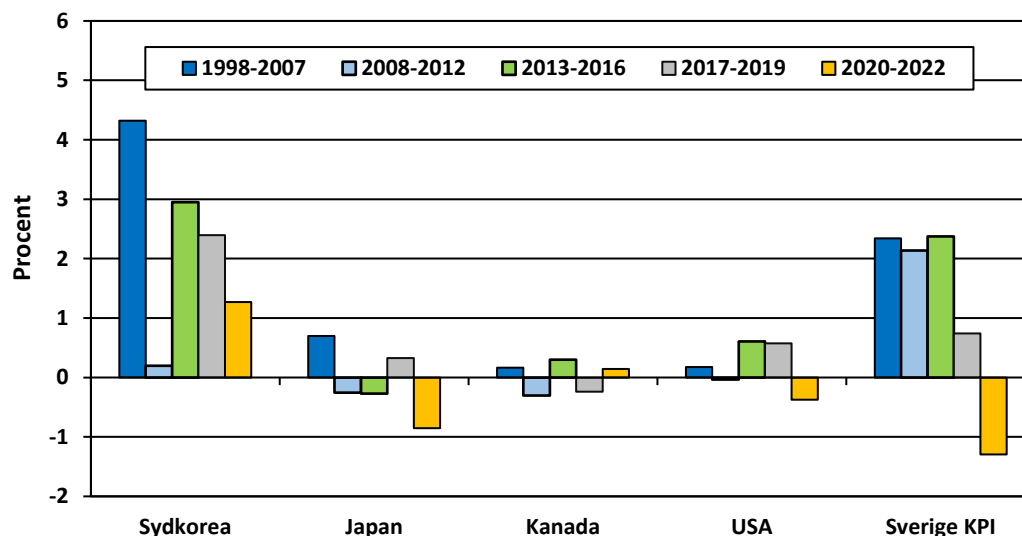
Källa: Labour Cost Index, Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet KPI

Länder utanför Europa

Vid jämförelse av ökningstakten i Sverige med de utomeuropeiska länderna placerar sig Sverige högt under de tre första perioderna, där reallönerna ökade snabbare än i både Kanada, USA och Japan. Även under 2017-2019 var den svenska ökningstakten något snabbare i jämförelse med dessa länder, även om en kraftig inbromsning av ökningstakten skett jämfört med de tidigare perioderna. Den senaste perioden, 2020-2022, har de reala arbetskraftskostnaderna sjunkit i Sverige och ökningstakten var

lägre än i de utomeuropeiska länderna. Sydkorea har haft en stark utveckling av de reala arbetskraftskostnaderna under samtliga perioder bortsett från 2008-2012.

Diagram 8.4 Real ökning av arbetskraftskostnaden, länder utanför Europa, 1998-2007, 2008-2012, 2013-2016, 2017-2019 och 2020-2022

Källa: OECD MEI, Eurostat Labour Cost Index, Konjunkturinstitutet och IMF

Sammanfattning

Sveriges reala arbetskraftskostnader har ökat med i genomsnitt 1,7 procent per år under perioden 1998-2022. Bland de västeuropeiska länderna överträffas det endast av Norge. I Östeuropa har utvecklingen av de reala arbetskraftskostnaderna överlag varit avsevärt högre än i Sverige, utom under perioden omkring finanskrisen då flera länders reallöner utvecklades långsammare än de svenska. Genomsnittet för de västeuropeiska länderna var 0,7 procent under perioden 1998-2022. Sverige uppvisade en jämn ökning av de reala arbetskraftskostnaderna under de tre första delperioderna (beräknat med KPI som inflationsmått). 2017-2019, sjönk ökningstakten till följd av en högre inflationstakt. 2020-2022 minskade de reala arbetskraftskostnaderna med 1,3 procent i svensk industri.

9. KÄLLOR, DEFINITIONER OCH METODER

Arbetskraftskostnad

Nivåer och förändringar i arbetskraftskostnad skiljer sig åt beroende på vilken källa som används. För att beskriva *nivån* på arbetskraftskostnaden används i denna rapport Eurostats Labour Cost Survey (LCS) för de europeiska länderna och uppgifter från OECD STAN för övriga länder. I ruta R.1 och i appendix redovisas även de västeuropeiska arbetskraftskostnadernas nivåer 2022, och i kapitel 6 hela tidsserier, enligt the Conference Board, som var huvudsaklig källa för denna rapport till och med 2021. För att beskriva *utveckling* av arbetskraftskostnaderna används uppgifter från Eurostats Labour Cost index (LCI) och OECD:s Main Economic Indicators (MEI). Sedan EU-utträdet uppdateras Storbritanniens siffror inte hos Eurostat. Från och med 2020 används istället Average Labour Compensation per Hours worked (ALCH) som inhämtas från Office for National Statistics för att följa arbetskraftskostnadernas utveckling.

LCI

LCI är ett europeiskt löne- och arbetskraftskostnadsindex som publiceras kvartalsvis av Eurostat. Index är satt till 2016=100. I denna rapport används arbetskraftskostnadsindexet som speglar utvecklingen av den totala arbetskraftskostnaden per timme. I LCI ingår både arbetare och tjänstemän inom tillverkningsindustrin. LCI redovisas bara som förändring från kvartal till kvartal eller från år till år.

LCS

Eurostats LCS är en undersökning som genomförs vart fjärde år. I LCS finns det uppgifter på den totala arbetskraftskostnaden per timme, uppdelat på olika branscher. Statistiken omfattar både arbetare och tjänstemän. Undersökningen innehåller uppgifter för alla EU-länder samt Norge.

I denna rapport har LCS använts för att beräkna nivåerna på arbetskraftskostnaden för de europeiska länderna. Uppgifter från LCI har använts till att räkna fram nivåerna på arbetskraftskostnaden för perioden 1998-2022, utifrån nivån i LCS 2020. Nivån avser arbetskraftskostnaden per timme inom tillverkningsindustrin exklusive läringslöner.

OECD STAN

För de utomeuropeiska länderna hämtas arbetskraftskostnadens nivå per timme från OECD:s databas STAN¹¹ (SStructural ANalysis database). Denna databas har som syfte att möjliggöra studier av industrin i olika länder med avseende på olika områden såsom produktion, produktivitet, arbetsmarknad, med mera. Den huvudsakliga källan för databasen är de olika ländernas nationalräkenskaper som vid behov kompletteras med uppskattningar utifrån information från andra undersökningar från antingen nationella källor, Eurostat eller OECD:s egna data. I STAN finns i dagsläget data som mest för perioden 2010-2019 för de länder som studeras i denna rapport. För att få en uppfattning om ländernas arbetskraftskostnadsnivåer för hela perioden 1998-2022 har OECD:s databas Main Economic Indicators använts för att estimeras nivåer för de år som inte finns med i databasen (dvs perioderna 1997-2009 och 2020-2022).

¹¹ För mer information kring databasen, se <https://www.oecd.org/sti/ind/stanstructuralanalysisdatabase.htm>

Conference Board

Conference Board (CB) är en självständig forskningsinstitution med säte i New York med syfte att tillhandahålla ekonomisk data. Här redovisas arbetskraftskostnaden för samtliga anställda (arbetare och tjänstemän) inom tillverkningsindustrin i 36 länder, "International Comparisons of Hourly Compensation Costs in Manufacturing". I arbetskraftskostnad ingår lön, socialförsäkringskostnader samt arbetskraftsrelaterade skatter.

Lönen består av lön för arbetad tid samt direkta förmåner. I lön ingår tid- och prestationslön med tillägg för övertid, obekvämt arbetstid, skift, regelbunden bonus m.m. I direkta förmåner ingår lön för ej arbetad tid, oregelbundna bonusar och direkta bidrag.

Arbetskraftskostnader innehåller alla lagstadgade socialförsäkringar, privata eller kontraktbundna försäkringar eller bonusar samt skatter (minus subventioner) på lönen eller på anställningen.

I den här rapporten används Conference Board som en alternativ källa till underlag för arbetskraftskostnadernas nivåer. Då endast uppgifter till och med 2016 finns tillgängliga, har i rapporten ökningstalen från LCI använts för att uppskatta 2017-2022 års nivåer. För de länder som inte ingår i LCI har OECD Main Economic Indicators använts.

Priser

För att beräkna utvecklingen av de reala arbetskraftskostnaderna deflateras utvecklingen av de nominella arbetskraftskostnaderna med konsumentprisutvecklingen. Konsumentprisutvecklingen mäts på olika sätt i olika länder. För de europeiska länderna, utom Sverige, används i denna rapport det av Eurostat beräknade harmoniserade konsumentprisindex (HIKP). För Sverige används i huvudsak det av SCB beräknade Konsumentprisindex (KPI).

I kapitlet om konsumentprisutvecklingen görs också en jämförelse av konsumentprisutvecklingen beräknat enligt KPI respektive HIKP för svensk del. För övriga länder används uppgifter om Consumer Price Index (CPI) från International Monetary Fund (IMF)

Växelkurs

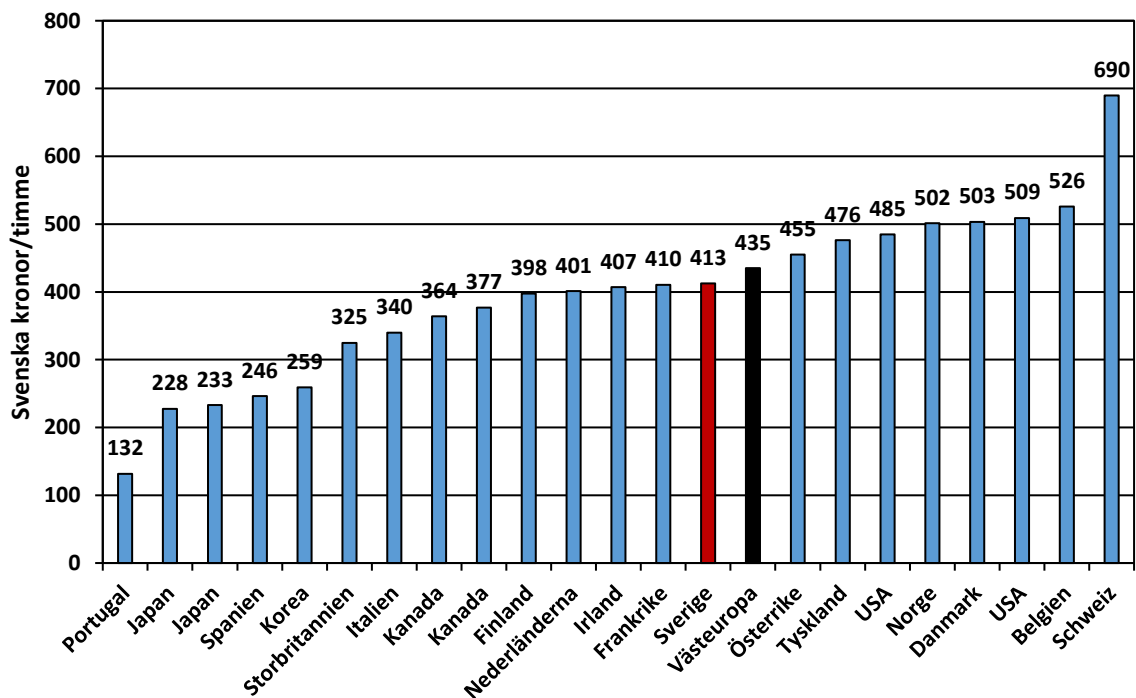
Växelkursen mäts genom ett årsgenomsnitt av valutakursen för respektive lands valuta mot den svenska kronan och finns att tillgå i Riksbankens valutakursdatabas.

Vikter

För att beräkna genomsnitt av arbetskraftskostnadernas nivå och utveckling för grupper av länder måste uppgifterna för de olika länderna vägas samman. För att göra det används i denna rapport vikter som Konjunkturinstitutet har tagit fram när de skapar kronindex (KIX). Från 2016 har Riksbanken ansvaret för att beräkna vikterna. KIX-vikterna för respektive land beaktar landets betydelse som importör av svenska bearbetade varor och landets betydelse som konkurrent på Sveriges exportmarknader för bearbetade varor samt landets betydelse på den totala råvarumarknaden. I rapporten används vikterna för 2021.

10. APPENDIX

Diagram A2.1 Arbetskraftskostnadens nivå 2022, beräknat utifrån the Conference Boards data

Källa: The Conference Board, Eurostat Labour Cost Index, Riksbanken, Office for National Statistics UK, OECD MEI, Riksbanken och egna beräkningar

Diagram A6.1 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

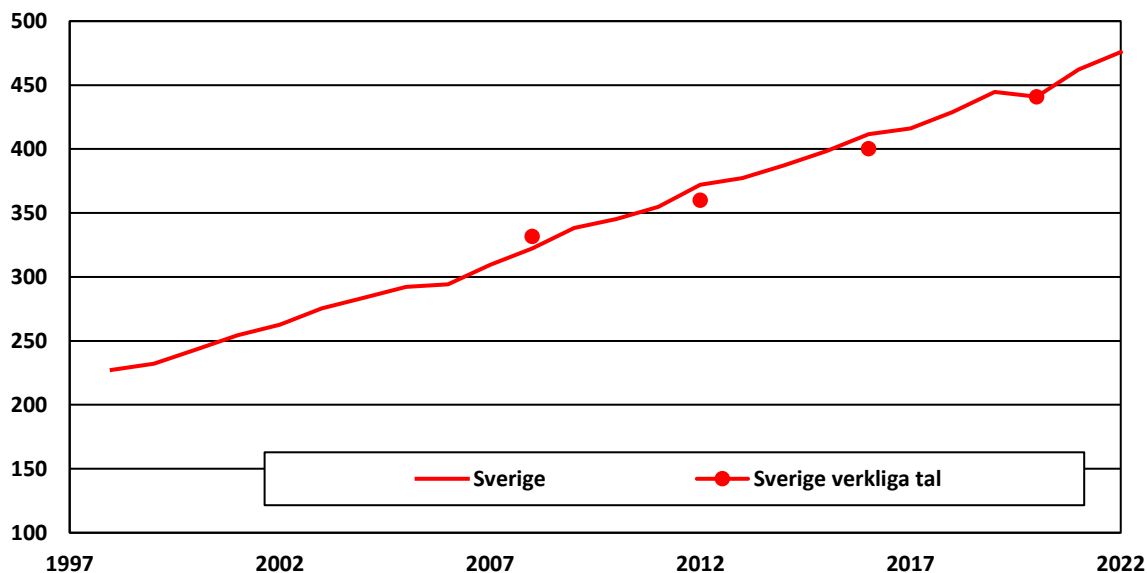

Diagram A6.2 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

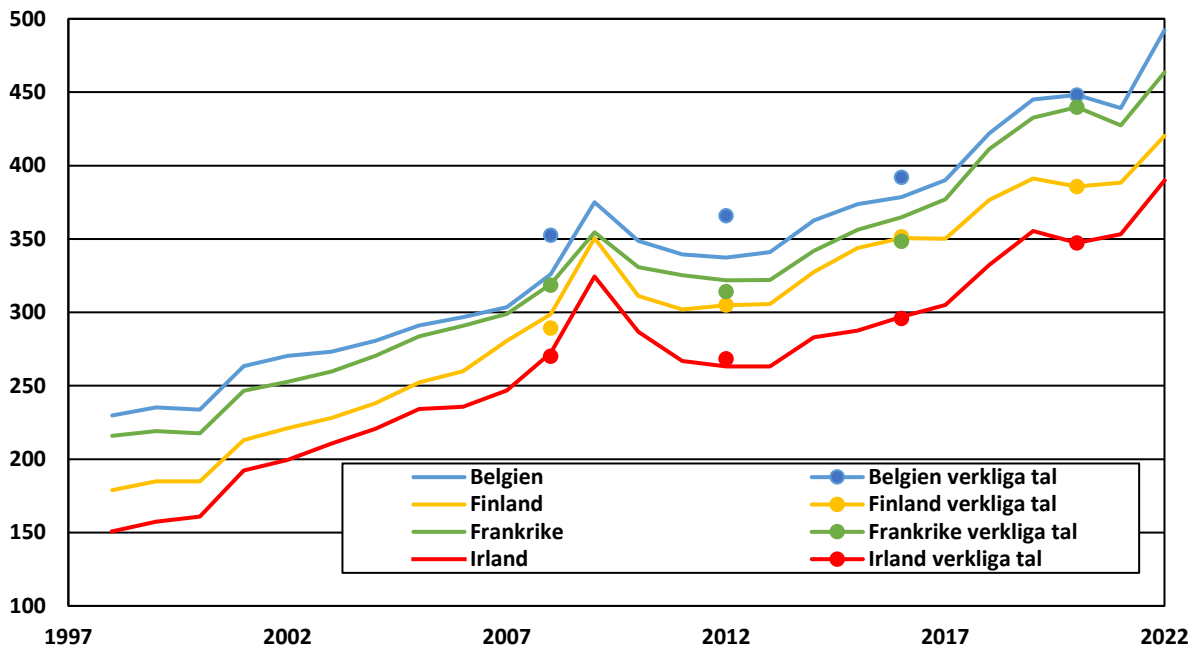

Diagram A6.3 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

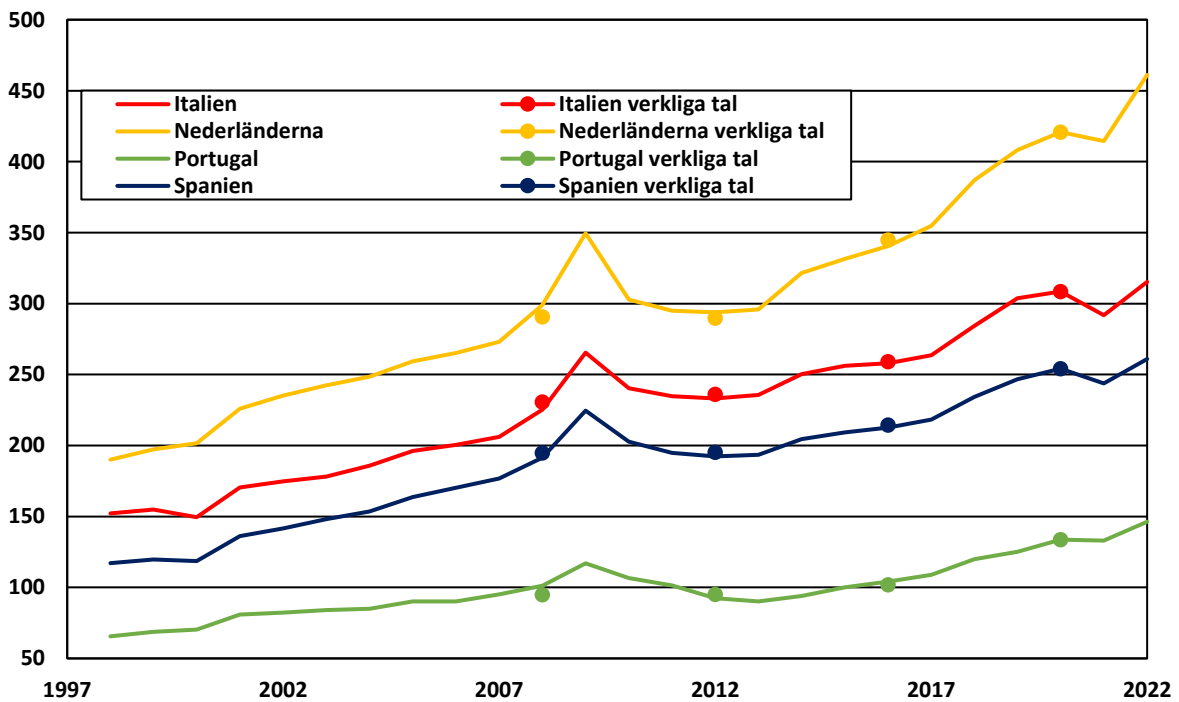

Diagram A6.4 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

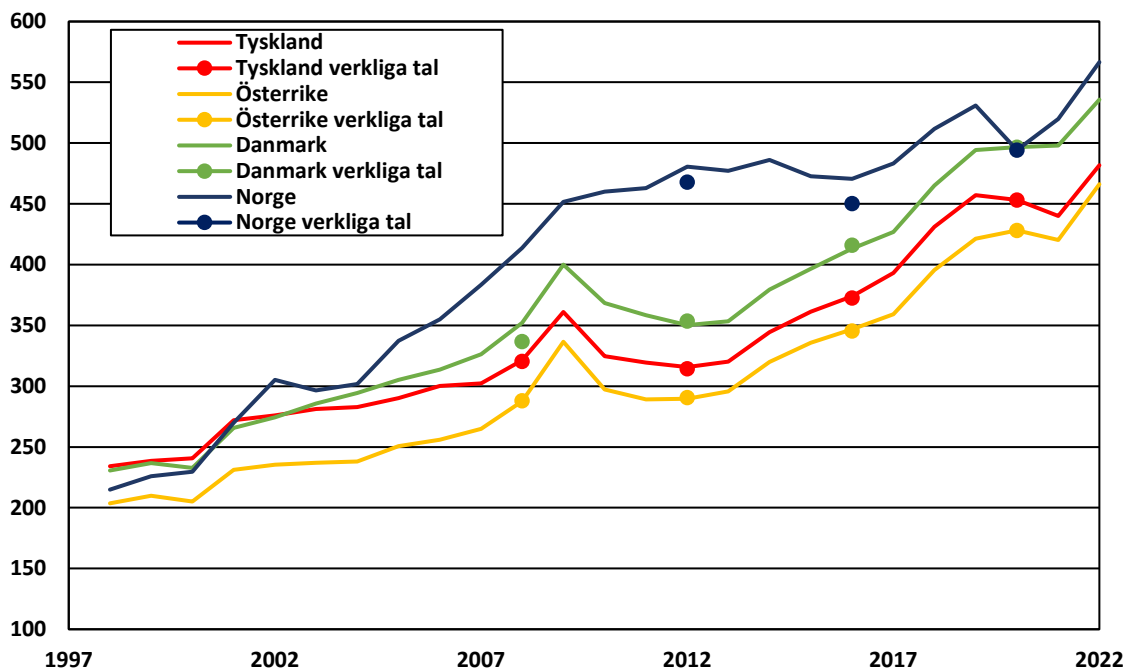

Diagram A6.5 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

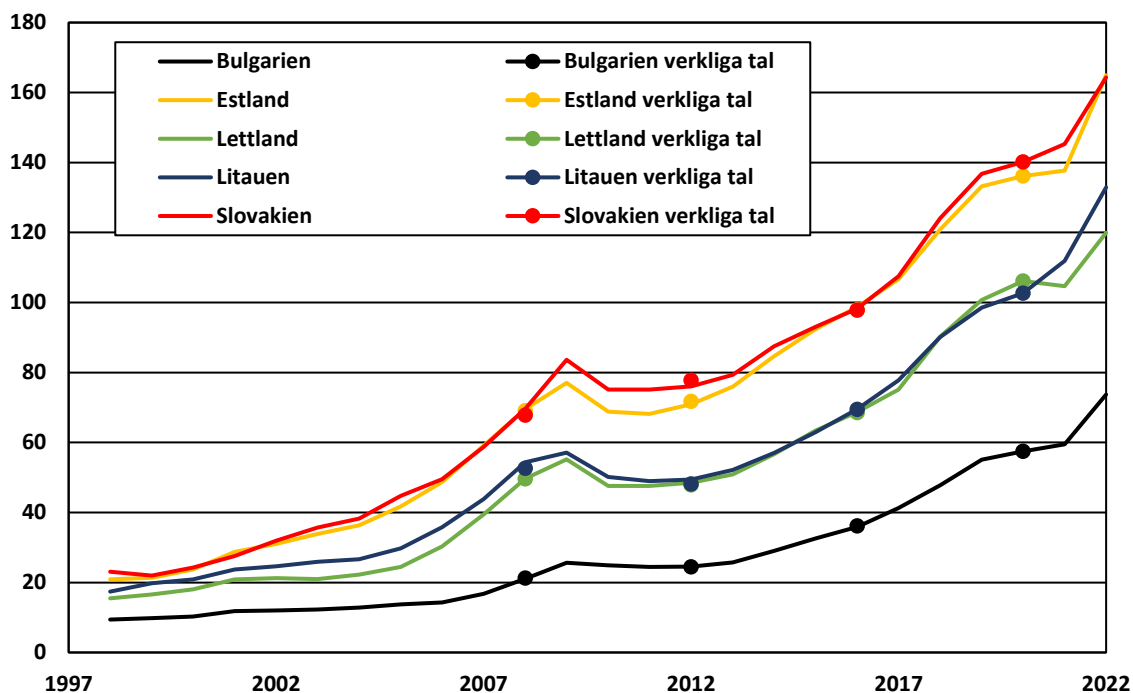
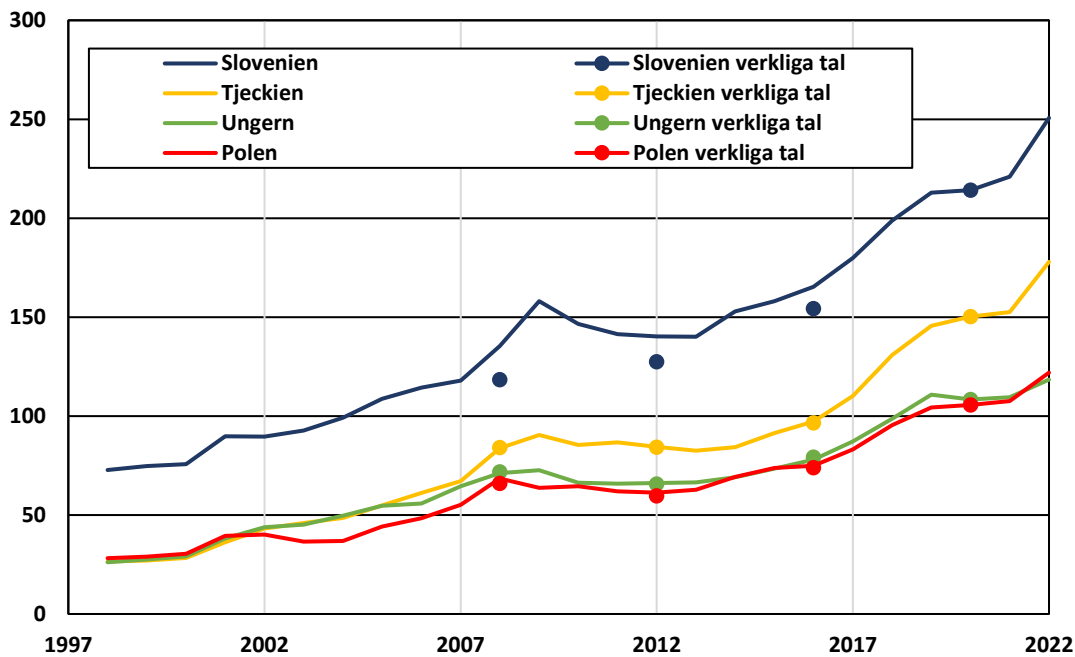

Diagram A6.6 LCS, jämförelse av verkliga och uppskattade tal

www.fackeninomindustrin.se